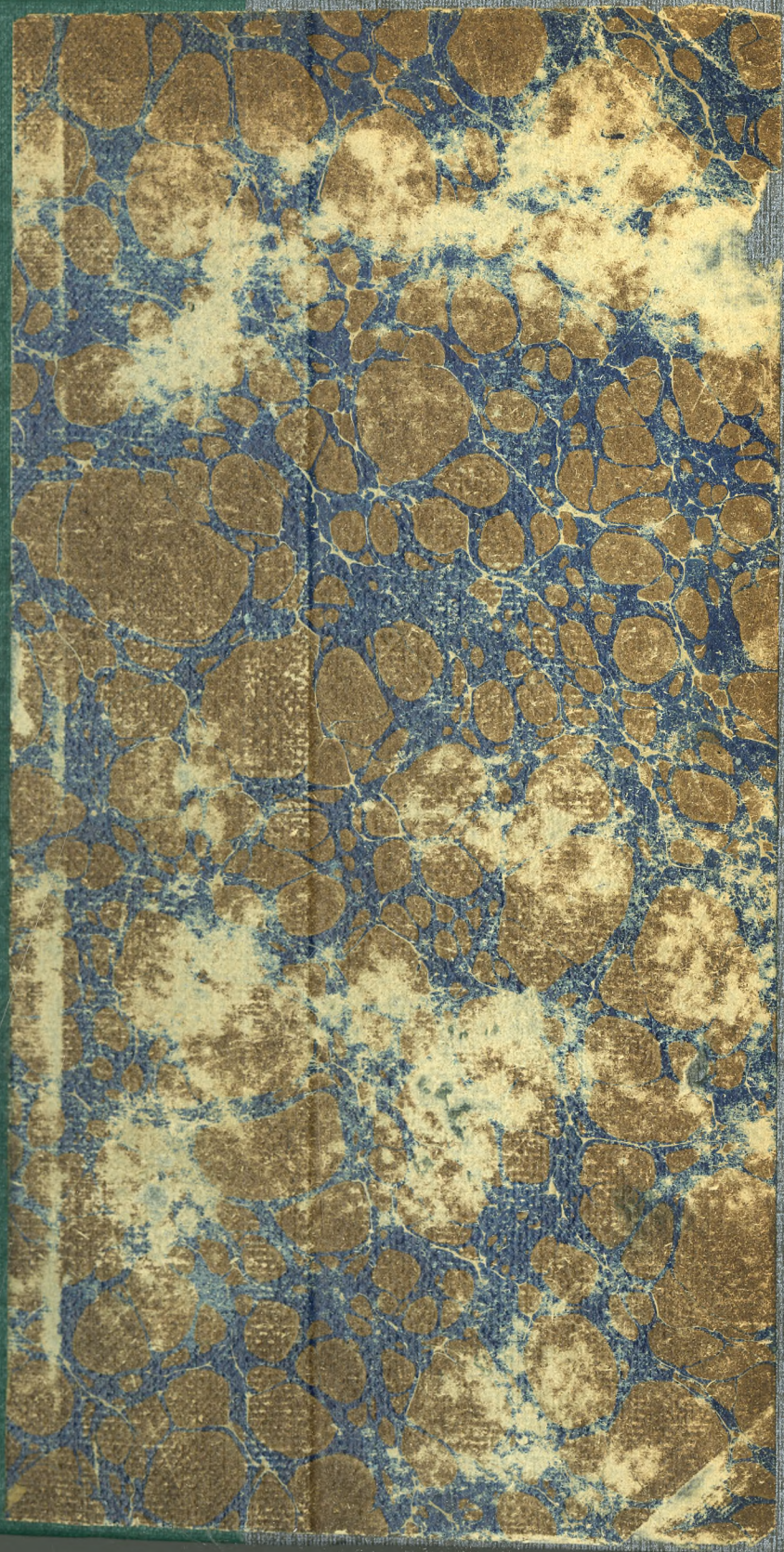

Politikai
röpiratok.

142.

142
1241
0010005402365

AZ IGAZ
HAZAFIÚSÁG'
ALAPVONALAI

A'

JELENKOR SZÜKSÉGEIHEZ

ALKALMAZTATVA.

(Körmény Imrétől.)

Egy hazafitól.

(Gy.)

2.

Pesten 1837.

Trattner-Károlyi nyomtatása,
uri utsza 612d. szám.

20

ANNO 1837

DEPARTMENT OF THE ARMY

OFFICE OF THE ADJUTANT GENERAL

WASHINGTON

Moderata durant.

DR. BALLAGI GEZA

1837

Printed and Sold by G. Ballagi Geza, at the ...

Bevezetés.

Száz, ezer, sőt millio ajkáról zeng ma, a' hazafi szozat hangja el, mert olly kedves kép ez, mellyel a' magyar örömet barátkozik. Az igaz hazafinak csak említésére-is tiszteletre, 's szeretetre gyulad honfiaink kebele; és ki egyszer a' hazafiui borostyánt elnyerte, mindeniktől még neve-is tisztelettel emlittetik! Ezen igazságos méltánylás az elfogulatlan honfit öröme gerjeszti; mert érzi hogy csak ugy nyilhat szebb jövődjé Hunniának, ha az igaz hazafiuság' érdemeit kellően méltányolni tudják a' honfiak. — De csupán az igaz, 's valódi hazafiuság' mélytánylására gerjed az elfogulatlan honfinak keble öröme. Ellenben ha látja hogy nem az igaz, 's valódi, hanem az ál- 's színlett hazafiuságnak tömjénez, az ál-hazafiuság' csillám fényétől elszedült nemzet, akkor örömét aggodó szomorúság váltja fel, mert nem lehet nem tudnia, azon káros, 's veszélyes következményeket, mellyeket szülnie kell az illyen tévedésnek; és azért úgy hiszem legfőbb tiszttét tellyesitem egy hazafinak, midőn ezen tévedésnek elhárítására, melly már eddig-is igen veszélyesen hatott hazánkra, az igaz hazafiuságnak alapjait, olly móddal fejtegetem, hogy ezek mint egy ismértető bélyegül szolgáljanak, az igaz hazafiuság', 's hazafiak' megítélésekben. Azért csak az igaz hazafiuságnak azon fő alapjait festem

jelen munkámban, mellyek nélkül senki az igaz érdem virányiból füzött hazafiui borostyánra méltó nem lehet. Jollehet pedig sokkal tágasb az igaz hazafinak pályája, hogy sem ezen alap vonalok közé szorulni annak elég lenne; de mivel az egész hazafiuság' körét festeni, könyvekre növekedhető munka lévén, több évek munkálatot kívánna, a' mind inkább inkább eláradó tévelygés pedig mentül előbbi gátlást szükségessé tenné (különben is az alapos, ismértető bélyegeket a' műveltség' alacsonyabb fokán állók is megérthetik, és bírálhatják), azért addig-is, méglen e' nagy, 's tágas körű munka, vagy mástól, vagy ha én környülményeim engedendik magamtól is elkészíthetjük; igen hasznosnak ítéltém legalább alapvonaljait az igaz hazafiuságnak lefesteni, hogy így a' tévelygő honfiakat ébresszem, 's az igaz hazafiuság' alapjaival megismerkedtessem.

Ugy szándékom pedig e' jelen munkámban alap vonalait a' hazafiuságnak rajzolni, hogy azon fő kötelességeket, mellyek nélkül senki, sem jó polgár, sem jó hazafi nem lehet előtükrozzem. Ha hogy talán néhol eltérni látszik is munkám egyes tárgyakra, a' kegyes olvasó ne magyarázza félre dolgozatom'; melly az ál-hazafiuság' kártékony hatására figyelmezteti, mert bővebb vizsgálat után mind azt fő czélzatommal egybe függeni találandja.

Czy.

A' Haza és Nemzet.

Nincs hazafuság Haza, nincs Haza Nemzet nélkül. Csak ott, hol Haza van, lehetnek igaz honfiak-is; 's hol nemzet létezik, ott diszlik a' Hon-is. Mivel tehát a' Haza alapja az igaz hazafuságnak, és a' Nemzet a' Honnak, azért először e' két tárgyról szólni szükséges.

Jóllehet eredetileg, és tágas értelemben vevén a' Hazát, minden embernek a' bölcs Alkotótól mint földi teremtménynek, az egész világ rendeltetett hazájává, 's így az egész világ, vagy-is inkább az egész föld, minden embernek eredeti lakhelye, és hazája; mindazonáltal ez csak annyiban alapszik, a' mennyiben igaz; hogy nincs, és nem is lehet, semmi része a' föld' gömbjének, melyet az ember eredeti jussánál fogva magának lakhelyül nem foglalhatna el, 's mellynek birása csak bitorlás lenne. Azonban az ember élte', és tehetségei' szűk hatás körbe szorítatván, valamint az igen meszire terjedő föld gömböt sem egészen nem lak-

hatja sem rendeltetéséhez képest nem művelheti; úgy az említett általános eredeti jog, inkább az őszves emberiség, mint sem egyes embernek tulajdona, ki korlátolt természetinél fogva, egyes föld résznek határai közé szoríttatik; következőleg az ember határozott létü lény levén az egész föld kerekiségire, mint hazájára kiterjedő eredeti, erkölcsi (virtualis) joga, (melly inkább képzetben, mint valóságban alapszik) gyakorlatilag egy bizonyos tágasb', vagy keskenyebb, de mindenkor határozott létéhez arányos tájra szoríttatik. E' szerint tehát az ember az egész földet, mint nekie a' kegyes Alkotótól rendeltetett lakhelyét tekintheti ugyan, de Hazájának csak a' föld' bizonyos részét valhatja, azon részét t. i. mellyen ő első lélekzetét szivta, 's melly nekie léte' első zsengejétől végső leheletéig táplálást, és ápolást nyújt. Az első embert sem küldötte szerte a' világba a' legbölcsebb Teremtő, hogy vándorként az egész földet, mint hazáját keresztül kalandozván, mindég ugyan hazájában vándoroljon, de sehol honába ne jusson; hanem inkább a' paradicsom' drága örömeinek élvezete közé szorította őt, bár első atyánk hosszúra nyuló élte' fonala nagyobb kalandokra alkalmas lehetne; hogy így, első alkotásától fogva tanuljon a' gyarló ember megelégedni azon föld résznek javaival, mellyhez őt születése, és nevelése kötötte, és büszke kezekkel kis Istenként az egész világra ki nem terjeszkedni. Valóban veszélyes kábaság, és egy gyarló korlá-

tolt lényü teremtményhez illetlen dagály, a' képzetek büszke szárnyain egy hazának kiemelkedni határából, és magát az egész föld urának tekintvén, a' világot ismerni hazájának, 's magát (szégyelve honfinak vallani) világ polgárjának nevezni! — Ezen cosmopolitismus már csak azon szempontból is, mivel az ember határozott természetével ellenkezik, dagályos felfuvalkodás, 's csalóka képzeteken alapszik igen kárhoztatható, de kártékony következményeiben még sokkal kárhoztatossabb, mert a' cosmopolitismus szüli a' hon iránti hidegséget, ez a' polgári kötelezések' tellyesítését gátló hanyagságot, végre a' hon' unatkozását, mellynek következése a' hon hagyás, 's szünetlen vándorlás; azért méltán hasonlíthatni e' féle vándorokat ama költöző madarakhoz, kik szünetlen egy országból másba költözvén, ott lételek' emlékéül csak randa szenyeket, 's ocsmány büzüket hagyják hátra. Hogy tehát a' minden szélre könnyen hajladozó ember, vándorló kalandozóvá ne fajuljon, a' böles Alkotó mélyen öntött az embernek szivébe egy forró érzelmet, mellyel szülötte földéhez, mint második anyához szeretettel ragaszkodik, hogy így azon földhez, melly szülte, szeretve ragaszkodván, céljához biztosan juthasson. Ugyan mi is lenne az emberiségből, ha az vándorló madárként, szünetlen hazát keresvén egyik világ részről, a' másikba költözne? Zavar, szünetlen czivódás, vérengzés, irtás, pusztítás, végre általános vadság, és sze-

rencsétlen tudatlanság! rövideden: nem csak földi pályája' céljától meszire távozna, hanem egyszerűsmind sirontuli, és mennyei végrendeltetésétől is elesne!

A' történetek nagy könyve, bizonyító tanu itt mi káros szüleményei voltak csak Európában is (mellőzvéen más világ részeket) a' nemzetek' költözésinek. Az erős romai birodalom megrázkodtatott, 's a' világ' asszonya Roma vad nemzetek' rabjává lett, a' virágzó tudományok' termékeny mezeje kopár, 's a' fegyverek' véres csepjeitől kiászott meddő térré vált. Ezen költözések a' tudatlanság, és az ez szülte kegyetlen pusztítás' borzasztó fekete béllýeginél egyebet hátra nem hagytak. Ha már egyes nemzetek' költözéseinek illy borzasztók következményei, minéműek lennének azok, mellyeket az emberi nemzet, szünetlen vándorlása vonna maga után? Akkor valóban ellehetne mondani, hogy a' föld többé az emberiségnek nem honja, és hazája; hanem a' vérengző csaták' színhelye! Az ember egymást emésztve, 's oktalan dühös vadként üldözve fensőbb méltóságából, egészen az állatiságig mélyen lealacsonyulna.

Azon állítás' (t. i. hogy az ember, nem világ kalandozóvá, hanem bizonyos táj', és különösen szülötte földé' lakójává magától az Istentől rendeltett légyen) igazságát az állatok', és növények' természete is fennyen hirdeti. Ugyan-is, már ezeket bizonyos ég-hajlat alá szoritotta a' bölcs Alkotó,

és mivel csupán természeti ösztönöktől vakon vezettetnek, azért némelyek alkotásoknál fogva, más éghajlat alatt nem-is élhetnek, vagy olly nyomorúan elfajzanak, hogy eredeti lakhelyektől elesvén, eredeti nemesb' tulajdonaiktól-is elesnek. De általjába köztapasztalás szerint, olly erős ösztön ragasztja az oktalan állatokat szülőtte földökhöz, vagy lakhelyekhez, hogy még az üldözés' rettegései által sem ijesztethetnek-el egészen az őket szülte földtől, vagy lakhelyektől. Nem különben a' növényeknek-is vagyon saját hazájok, mert a' tapasztalás bizonyítja, hogy azon növények, mellyek p. o. Amerika' térein buján tenyésznek, Európában vagy épen nem tenyészthetők, vagy ha tenyészthetők bizonyára eredeti szépségekben, és erejekben nem diszlenek. Azért bátran álítom, hogy az egekig nyuló czedrustól, le-egészen a' törpe kökényig, van minden növénynek eredeti hona, és hazája. És vallyon miért alkotta így ezt a' bölcs Teremtő? Tanuságúl akarta hagyni a' könnyen mindenféle vágyakra hajlékony embernek, hogy értene erősebben az Istennek törvényét, 's hogy világosan láthatná az állatok', és növények' természetében szépen tükrözött kötelességit, melly szerint: valamint a' lelketlen állatok természeti erős ösztönöknél fogva ragaszkodnak szülőtte földökhöz, és lakhelyekhez; az élet nélküli növények pedig, csak eredeti honjokban tenyésznek, és diszlenek egész fényökben; úgy értse az ember, hogy neki is kötelessége szü-

lötte földéhez hiven ragaszkodni, és soha világ kalandozóvá nem fájlani. Tanulja az oktalan állattól szeretni hazáját, és értse az üldözött vadtól, (melly üldöztetése után ismét vissza tér helyére) még bajok, és üldözések által sem rettenteni el magát honjától. — Első, és eredeti honja tehát mindegyiknek az őt szülte föld, mivel természeti ösztönünk, és vonzalmunknál fogva, azon föld tájhoz szeretve ragaszkodunk legelőbb, mellyen születünk. — Ezen varázs ösztönnek, bámulatos műve az; hogy egy ügyefogyott, ki életének egész folytában bajokkal, és nyomorúságokkal küzködve szülő földén kevés jót, de igen sok rosszat élvezet, még-is olly forrón ragaszkodik szülő földéhez, hogy a' reá nézve igen kevés örömmel tápláló szülő földét nem hagyja el, egy jobb léttel kecsegtető lakhelyért, vagy ha talán a' tornyosult viszontagságok kényszerítik-is hon cserélésre, tetemeit legalább szülő földének kebelébe temettetni ohajtja: mivel egy belső vonzalomtól indítva ott legörömbestebb pihengjük ki végső lehelletünket 's onnét ohajtunk az örök hazába költözni, hol az élet' első lehelletét szívtuk, 's hol a' világba először léptünk. Azért méltán alkalmazhatók ide a' híres római költő' versei:

*Nescio qua natale solum dulcedine cunotos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.*

Szinte az említett természeti vonzalomnak munkája, hogy még a' szerencse' kegyenczei-is, kiknek nap-

jaik, a' kényelem, és gyönyör élvezetében tünnek le, az öröm' árába ritkán merülnek olly mélyen, hogy legalább végső óráikban, midőn (a' különbség tarkázatja bájos ereit vesztve) egyenlő emberi létünk kitünik, szülőtte földökről meg ne emlékezzenek. — A' hír, és dicsőség szárnyain magosan lebegő férfiak, bár talán máshol nyertek dicsőítő borostyánt, bár talán mostoha sors üzte volna-is el szülő földjükről, természeti erősb vonzalomtól illetve, többnyire hálátlannak vélik egészen megfelejtkezni az őket szülte földről. — Így emelkedtek csekély helységek fényes és nevezetes városokká, így nyertek sok nagy férfiak' szülő földi tekintetet, 's kiváltságokat, vagy olly fényes és öröklő emlékeket, mellyek örök tanui egy részről a' dicső elhunyt nagy férfiak' hon szeretetének, más részről nagy hatású bizonyítói a' fentebbi állításnak.

Az eddig előhozott okok, úgy vélem elégé bebizonyítják, hogy valamint első, 's eredeti hona minden embernek szülő földje; úgy első természetes tartozása ahhoz, szeretettel, 's résztvétellel viseltetni; következőleg csak egy elfajult, a' természet' sugalmát, azon érzelmet mellyet a' legbölcsebb Teremtő szent ösztönül öntött szíveinkbe erőszakosan megvető, czéljától messzire eltávozott ember lehet hideg, 's szeretet nélkül szülő földéhez; és az ilyen a' hazafiúságnak legfőbb talpkövet emelvén ki szívéből, soha jó honfi nem lehet, mivel ki szülő földje iránt hűtelen, és hálátlan,

mikép lesz hű, és háladatos egy nagyobb hazához? Ingereljék csak az ilyen elkorcsosodott honfit hatalmasb ösztönök, valamint szülő földéről, olly könnyen fog nagyobb hazájáról is feledkezni; sőt elfajult szíve a' hatalmas ingerek által könnyen hajulhat azon hazának kárára is, mellyben létező szülő földéhez nem vonzódik; pedig alig van természet ellenibb vétség, mint saját szülő földe ellen kajánul öszve czimboráskodni! De hogyan is remélhetni illy könnyelmű, és hideg keblű honfitól, hogy a' törvényes királyjáért, kinek boldogító kormánya alatt az életnek örömeit éldeleli, és honjáért mellynek javait birja, vérét és életét áldozza. — Ki szülő földét nem szereti, nem sokat aggódik, ha azon haza, melly keblében az őt szülte helyet foglalja idegen nyomóktól tiportatik is, hidegen fogja nézni, sőt kaczagni, miként küzdenek drága honjokért, az igaz, erkölcsös, és el nem fajult honfiak! Az illyen cosmopolitát semmi forróbb érzelem nem köti erősen egy tájhoz, mert neki a' világ lévén hazája, ha egy helyet veszély fenyegeti, máshová költözik, és ha itt is veszélyes lenne maradása, vagy a' törvény 's természeti viszonyok áldozatot kívánnak; öszve szedvén butorait tovább illan, és mindenhol örömeiket vadászva, öröm napokat élve, egyik helyről a' másikra szünetlen vándorolván; midőn a' vett javakért kölcsönös kötelezéseit elmulasztja tellyesíteni, érdemetlen lesz még a' levegőre is mellyet bűnös keblébe szí.

Végre nem mellőzhetem el, még egy másik, szinte hatalmas rúgóját szülő földünkhözi ragaszkodásunknak, még pedig azért nem, mert a' szülő föld iránti vonzalom alapja a' hon iránti szeretetnek is. — Ezen rugó nem egyéb, mint azon szíveinkbe mélyen gyökerezett, 's szeretettel párosult tisztelet, mellyel elhunyt őseink iránt viseltetni szoktunk, 's tartozunk. Tiszteljük t.i. őseink emlékét, örömmel villanunk keresztül az eltűnt idő homályán, családuknak történeteit vizsgálva. — Ezen mély tisztelettől áthatva szent ereklyéül tekintjük őseinktől nyert földünket, hol ők a' terhek alatt izadtak, 's bajokkal tellyes élteket bezárták, és hol elhalt tetemeik porrá hamvadtak. — Az említett tisztelet', 's szeretet' érzeményeinek szüleménye azon buzgó óhajlás: vajha romlandó sátorunkat, elhunyt őseink' hamvedrébe tehetnénk! és kikkel egy körben élnünk nem lehetett legalább a' halál' álmát azokkal egy sírkertben nyugodhassuk! Bizonyítja ezt a' Patriarchák története is, melly szerint az említett tisztas atyák természeti érzéskétől indítván, tetemeiket elhunyt atyjáik' üregébe temettetni rendelték.

Azonban jóllehet kinek kinek első, 's legközelebbi honja szülő földe, még is erőnk és cselekvésünk tágasb' hatás kört kíván, hogy sem szűk körű szülő földünk közé szoríthatna, sőt ha örökség utján nyert földünk olly tágas terjedelmű, melly cselekvéseinknek bő mezőt nyithat; még is

egy részről a' haladási vágy, más részről azon féltékeny szeretet, melly szülő földünk sértetlen épségéért, sőt virágzásáért mélyen, és édesen ül szíveinkben késztet tágasb' kört cselekvéseinknek keresni. Mivel tehát természeti rend szerint legközelebb állanak szülő földünkhez az ezt környező határok, és mivel nem csak munkásb' hatásunk ezekre terjed, hanem többnyire mint éghajlati, ugy történeti nézetekben egyenlő sors boldogítja, vagy sújtja ezeket; és mivel szomszédinknál menedéket és bátorságot legelőször lelhetünk; önkényesen és természetileg valamelly rokon érzés támad keblünkben szomszédink iránt. Minthogy tehát cselekvésinknek tágasb' kört engednek szomszéd határaink, és ott is mint szülő földünkön biztosan vagyunk, már azokat is tágasb' értelemben honunknak nézhetjük, és a' szeretet' rendje szerint édes vonzalommal ragaszkodunk azokhoz. Azonban e' rendszer utján tovább fejtegetvén a' hazai eszmét, könnyen eltévedhetnénk, és a' cosmopolitismus mély ösvényébe eshetnénk, pedig a' fentebbi okoknál fogva, csak azért öntött a' bölcs Teremtő az ember' szívébe annyi ösztönt és édes érzelmet szülő földre, és honjához, hogy az egész világban el ne tévelegjen. — Azért ne talántán hazát keresvén semmi igaz honra ne találjak, egy fékező rendszabályt szükséges felállítani; melly a' cosmopolitismus vétségétől megóvjon. Már ha a' természetet mint mindenben biztos vezérünket tekintjük,

tapasztaljuk magától a' legbölcsebb Alkotótól, a' szélesen terjedő földnek majd egékig nyúló bérczeket, majd megmérhetetlen tengereket szabva ki határul, majd kisebb hegyekkel, és folyókkal választva el egymástól a' föld téreket is; és így a' természet' ura rendelt néminemüképen határ vonalokat, de csak mintául szolgálókat az embernek, mellynél fogva lássa, és tanulja, hogy valamint a' téres lapálynak természetes határai a' magas bérczek, a' megmérhetetlen tengerek, kisebb hegyek, és folyók; úgy ő is magát bizonyos földrésznek korláti közé szorítsa, mert ezt kívánja az ő határozott természete, és rendeltetése; de még is a' határokat nem tűzte ki egészen a' bölcs Teremtő az embernek, mivel ő szabad akaratú lény lévén, a' vas szükségnek, és ellenálhatlan korlátoknak alája nem vettethetik a' nélkül, hogy szabadsága ne veszélyeztessen; azért ezt önakaratajára hagyta, és csak intésül alkotta a' természeti határvonalokat mellyeken okulhason.

Mit eddig egyes emberről felhoztam, az nemzetre is alkalmazható. T.i. azon föld' rész' mellyen egyes törzsökökből családok, több családokból nép, és népből nemzet alakult, mellyen tehát a' család néppé növekedett, a' nép nemzeti méltóságra emelkedett azon föld méltán neveztetetik a' nemzet hazájának. Így támadtak külön tartományok, országok, és birodalmak mint meg annyi kisebb nagyobb hazák, mint kisebb vagy nagyobb nem-

zetek' helyei; és valamint egyes ember, ugy nemzet-is, melly magában egy testet képez, a' mellyből a' nemzetiség még ki nem párolgott, szeretet, és erős vonzalommal viseltetik honjához, és olly annyira ragaszkodik, hogy kézszebb éltét áldozva honja földén elhunyni, mint sem honja határain túl nyomorú életet élni. Melly erős legyen a' nemzeti vonzalom dicső példáit mutatja az elhunyt idők' és nemzetek' historiája, de hogy egyéb idegen nemzeteket mellőzzek, legyen elég nemzetünk' történeteire kivatkozni, mert ezen történetek olly fényes, 's dicső példáját, tüntetik előnkbe a' hon iránti vonzalomnak, millyeket az egész emberiség' történetében alig lelhetünk, de tündöklőbbeket bizonyára nem.

Emlékezzünk csak vissza azon siralmas, 's a' magyar édes honra csak nem végső pusztulást hozott dühös tatár csoport' győzedelmére, nem kétem minden igaz magyar vissza fog borzadni! — Ugyan is, a' vad tatár jobbjával duló vasát a' magyarnak vérében förösztötte, midőn baljával békes falvait lángra lobbantotta, hogy gyönyörködtesse kaján szemeit a' vadság élesztette igazságtalan győzedelmeinek jajt és romlást lehellő piros jelein. És vallyon e' borzasztó kegyetlenségek elijesztették e' a' magyart honjától? Éppen nem — mert elszántabb volt vadon erdőkbe, és barlangokba vonúltan vadakkal élni, és néha éhen elhalni, hogy sem hont hagyva idegen hazába költözni. — Midőn

a' fél hold rabigájába esett a' szerencsétlen Hun-
nia inkább századokig nyögött férfias erővel a' sze-
gény magyar a' durva iga alatt, hogy sem honát
hagyva, uj honért tévelegve bolongna. Ma ha ezen
hon szeretet' dicső fényes példáira vissza emléke-
zünk, alig hihető, hogy találtathatnak magyarok,
kik nemesb' czél nélkül koborló madárként min-
denfelé a' külföldön bolongnak, mert hazájokban
maradni nem szeretnek!

2

Nincs Haza Nemzet nélkül.

A' laktalan föld, rideg és puszta kietlen tér, néma csend' és borzalom' színhelye, 's vadak' szikrázó tanyája volt, miglen a' bölcs Alkotó a' semmiből létre hozott földet önképére alkotott teremtménye által meg nem lelkesítette, addig nem csak a' föld, de az egész természet elhólt, 's élet nélküli szomorú tengésben dermedett; mert nem létezett senki, ki a' lelketlen világnak szellemet adna, nem ki a' természet' jótéményeit élvezve vídám mosollyal elevenítené a' világ remek szépségét. — De mihelyt a' por meglelkesedett, a' néma esend és élet nélküli tengésben elhólt természetén élvezeti zaj, 's lelkesedés' szelleme villant keresztül; mivel valamint az egész teremtsnek ugy földünknek is lelke, disze, és minden éke az ember! Első atyánk' teremtése előtt tehát a' föld nem hon, nem haza, hanem üres kietlen tér, vadak tanyája volt; csak annak utánna midőn az első ember lakni kezdette, változott által emberi honá, és hazává; következőleg a' puszta 's kietlen magános föld tért honá csak az ott megtelepedett ember te-

hol, és hol ember nem lakik, ott hon sem létez, ellenben hol ember létez, családok, népek, 's nemzetek virágzanak, ott van 's virágzik a' hon, a' haza is. Ugyanis e' két eszmét: Haza, és Nemzet: elválhatatlan kapcsolat fűzi egybe, mert hol haza van, ott nemzetnek is kell lenni, 's hol nemzet létez, ott hon is van. Mivel tehát bár melly föld tér akkor emelkedik csak egy hazának méltóságára, ha nemzet lakja azt; a' honnak fogalma magában zárja a' nemzet létét is, és csak e' kettő a' hon t. i. 's a' nemzet tesz egy elválhatatlan egészet. Innen van hogy ugyan azon vonzalommal ragaszkodunk nemzetünkhez, mellyel hazánkhoz; mert a' hon iránti vonzalom és szeretet természetesen szüli a' nemzet iránti vonzalmat, és szeretetet. De itt magától támad azon kérdés, kiből áll tehát a' nemzet? vagy mit értünk a' nemzeti név alatt?

Jóllehet a' nemzet a' nemzéstől származik, még is nem minden nemzedék emelkedhet nemzeti álláspontra. — Mi a' nemzeti eszmével valamely méltóságosb' fogalmat fűzünk egybe; következőleg a' nemzeti név alatt fenségesb' és méltóságosb' álláspontját értjük egy nagyobb nemzedéknek.

Ha egy különös saját ajkú, eredetű 's szokású nemzedéket látunk önállás és alkotmány nélkül, azt népnek legfellyebb, de nemzetnek semmi esetre nem mondhatjuk. Nyilvános példát láthatni e' részben a' romai hajdan szélesen terjedett birodalomban, mellynek hódító hatalom pálczája alá,

midőn az ön állású és alkotmányú független nemzetek estenek, ezek ön állásukat, és alkotmányukat veszítve, megszűntek nemzetek lenni, mert a' romai birodalom nagy egészét alkotó népekké olvadtak; következőleg nemzeti méltóságra csak a' fentebb említett tulajdonságokkal díszlő nép emelkedhet. — Ezen nemzeti álláspont szebb és magasabb társasági kifejeletek' szüleménye, nagyobb 's tökéletesb' lépcsője az emberi társaságnak; azért mindenki büszke érzettel nevezi nemzetét, tudván hogy ő nemzete által egy fennségesb' nép tömeg' tagja. Az ön állás, és alkotmány tehát elkerülhetetlen feltéte 's bélyege a' nemzetiségnek, mihelyt önállását és alkotmányát elveszti, leesik a' nemzeti méltóság' fény pontjáról, mellyre csak erények vezethetnek. Minden nemzetnek tehát, melly nemzeti méltóságért buzog, önállását, 's alkotmányát, mint nemzetisége legdrágább palládiumát megőrzenni, biztosítani legfőbb tisztje, és így kötelessége, tellyes figyelmét oda irányzani, hogy önállását, és alkotmányát, mind külső, mind belső veszélyek ellen biztosíthassa. A' külső veszélyek ellen, mellyek a' hódítási vágytól ingereltetett idegen nemzetektől származhatnak legbiztosb' eszköz 's védbástya a' szövetségi rendszer, melly a' történetek' bizonyítása szerint leginkább biztosította 's biztosítja jelenleg is a' nemzeteknek ön állását. De a' külső segély 's szövetségi rendszer csak úgy biztosíthatja nemzetiségét egy nemzetnek, ha abba

már magába annyi erő létez, mennyi kívántatik nemzeti méltóság' érdemlésre; annyival inkább mivel többször a' szövetségi rendszer megbomlik, vagy szövetségesei elgyengülvén, önállásuk' fenntartására is gyarlók; következőleg azon nemzet, melly egyedül szövetségeseiben helyheztetí nemzetiségének örjét, már vagy elvesztette nemzetiségét, vagy annak végső vonaglásaiban sinlődik. Legfőbb bástyája azért a' nemzetiségnek az: ha ön magában rejt, és fejt is ki ön magából annyi erőt mennyi szükséges ön állású alkotmánya biztosítására. Ide illeszthetők Eugenius herczeg szavai, mellyeket a' *pragmatica sanctio* mellett vállalt kezességre nézve mondott: „hogy száz ezer főből álló hadi sereg, többet ér száz szövetségeseinél, mert u. m. azt sok fejedelmek csak addig tarthatják meg, még magokra nézve hasznosnak látják.“ Ezen erőt, 's annak kifejlődését csak belső rendszer szüli, és szülheti. Azon rendszer t. i. melly szerint ugy intéztetik a' nemzeti öszves erő; hogy az annyira egyesüljön, mennyire szükséges az a' kül' vagy belső veszélyek' biztos távolíthatására. Ezen rendszer egy jól alkotott kormányban alapszik, melly nélkül semmi társaság tartós fennlétet nem remélhet, mivel a' társas élet' természetében gyökeredzik az: hogy az egyenetlenség', zürzavar', és bomlás' viharjai ellen védje a' nemzetet egy hatalmas kormány, melly mindenkit kellő korlátok közé fekezzon, 's mellybe mindegyik keressen, és leljen

is menedéket. A' kormány tehát, és a' nemzet csak egyesülve tesznek egy elválhatatlan egészet, következésképp csak ott létezhet nemzet, hol kormány van, és csak ott erős a' nemzet hol a' kormány elég erős mind külső, mind belső veszélyek ellen biztosítani a' nemzetiséget; hol pedig nincs, vagy gyenge a' kormány ott zűrzavar keletkezik, a' nemzeti erő fogyni kezd, és gyengül a' gyengülő kormánnyal. A' történetek' hosszú sorában nincs egy nemzet is, melly ön állása legfőbb biztosítékját jól rendezett kormányban nem kereste, 's nem lelte volna fel; sőt igenli a' történetek' könyve számos példákkal, miként a' nemzetek ön-állásuk fenntarthatása tekintetéből, idegen nemzetből választának kormányzót, 's uralkodó fejedelmet. És ezen idegen nemzetből választának kormányzót, 's uralkodó fejedelmet. És ezen idegen fejedelmet, mihelyt feje, és így elválhatlan része lett a' nemzetnek, már mint honosított fő részeket tekintették, 's tisztelve szerették, és mindazok kik buzogtak nemzetiségük állandó fennmaradhatásán elválhatlan kapcsolattal fűzték egybe a' nemzetet kormánya' 's fejedelmével; mert igen jól értették egyiknek vesztéből következni a' másik' bukását. És valóban már maga azon természetes ösztön melly szeretett nemzetünkhöz csatol bennünket, nemzi azon mély tisztelettel 's szeretettel párosult ragaszkodást fejedelmünkhöz, mellynél fogva úgy tekintjük mint nemzetünk' legfőbb részét, és nemze-

tiségünk' fő biztosítóját. Csupán ezen természeti ösztönből lehetséges magyarázni a' nemzeteknek fejedelmekhez viseltetett hű ragaszkodásai' fényes példáit; mellyek szerint valahányszor tronja fejedelmeknek veszélyben forgott, ön javaik', 's élet' feláldozásával azt fenntartani nem késtek. Honnét ama pusztító veszélyes harczok' hoszú sora alatt sem gyengülő buzgalma, 's ragaszkodása a' hű nemzeteknek fejedelmekhez? mellyeket bőven előnkbe tár a' történetek' nagy könyve! — hanem azon szíveinkben mélyen gyökerező természeti ösztön' és azon természeti édes vonzalomból, mellynél fogva fejedelmünkhez mint nemzetünk legfőbb alkotó részéhez, 's nemzetiségünk' fő biztosítójához ellenálhatatlanul ragaszkodunk! Egész sorát felhozhatnám itt a' nemzetek' fejedelmek iránti ragaszkodásaiknak dicső példáit, de ezeket mint idegeneket mellőzve, elég legyen nemzetünk' történeteire hivatkozni.

Ha valamelly nemzet, a' magyar bizonyára egyik dicsőségét fejedelméhez való hűséges ragaszkodásban helyeztette; mert alig van nemzet, melly hűségének fényesb' 's ragyogóbb példáit tűntethetné elő. Mennyiszor párolgott a' magyarnak véréből az öldöklő osman fegyver! Hányszor borította lángba Hunnia falvait 's városait a' pusztító török! Hány ezer Honfit tűzött a' rabigának sorvasztó lánczaira! És mind ezt inkább férfias lélekkel tűrte a' magyar, hogy sem bűnös hűtelenséget, a'

nagy uri hatalomnak jobbagyi hodulás által vásárolta volna meg a' köz béke' édes gyümölcseit. De újabb időkben is u. m. 1740. a' magyar nemzet' fejedelme iránti tántoríthatlan hűségének dicső bizonyosságát adta egész Europa láttára. Midőn t. i. Maria Theresia fél Európától megtámadtatva 1741. csupán a' magyar nemzetnél keresett, és lelt menedéket, az öszve gyűlt országos rendeket így szólítván: „Elhagyattam barátimtól, üldözöttek ellenségimtől, megtámadtattam atyámfiától, egyedül hűségtek, 's bátorságtok, 's ön álhatatosságom az, mellyre támaszkodhatom. Ime kezeitek közé teszem le a' ti királyaitok' leányát, 's fiát, kik a' szabadulást tőletek várják.“ A' hűségtől megindult Rendek, egy lélekkel kiáltottak fel „Haljunk meg a' mi Királyunkért Mária Theresiáért.“ — Ezen fényes példái a' magyar hűségnek elége bizonyítják azt: hogy dicső őseink soha a' hazát, 's nemzetet, fejedelmétől el nem különbözötték, hanem e' kettőt elválhatlan egésznek tekintették, azért bizonyosnak tartották: hogy ki fejedelméhez hűtelen, honja' és nemzetéhez hű nem lehet. E' meggyőződésnek következménye a' fölség sértés, haza árulás' bűneinek törvényeink által egyarányú sújtása. És valóban eddigi fennállását annyi viszontagságok között nemzeti létünknek leginkább őseink' koronás fejedelmeik iránti tántoríthatlan hűségökben, mint minden nemzeti önállás legfőbb horgonyában helyeztethetni; sőt méltán állíthatni; hogy a'

kegyes ég sem vonja el azon nemzettől védő karját, melly fejedelme iránt természeti kötelességeit buzgón és szilárdul tellyesíti. — A' fejedelemnek a' nemzettől, a' fejedelmi érdekeknek a' nemzeti érdektől való elszakasztása, az újabb ál- 's veszélyes politica tanja csak; melly ha hazánkban is eláradna, valamint egyéb nemzeteket, ugy minket is bizonyos veszélybe döntene; és még is fájdalom! vannak már ma hazánkban, kik buzgó férfiaknak tartatnak, 's talán éppen azért, mert a' nemzetnek érdekét a' fejedelem' érdekétől elválasztván, gyengítik az igaz hűséget; holott ezek inkább hon' 's nemzet ellenségeinek méltán nevezetethetnének. Azért előre bocsátván a' haza, 's nemzet eszmei' magyarázatát, vizsgáljuk közelebbről az igaz hazafiúságnak alapjait. Mivel pedig előbb tudni szükséges kik nevezetethetnek honfiaknak, mielőtt az igaz hazafiúság' alapjainak vizsgálatába bocsátkoznánk, szükség először a' hazafiról általánosan szólni.

H a z a f i .

Szorosb' értelemben a' hazafi nevezet alatt azokat érthetni: kik egy nemzeti méltóságra emelkedett nép hazájának szülötti, kiket a' haza szült, a' nemzet első serdülésektől végső hanyatlásokig ápolt, és mind azon jótétemények részessivé tett, mellyeket egy haza, 's nemzet keblében élni lehet. Tehát minden hazafi egyszersmind tagja a' nemzetnek, és része azon nagy egésznek, melly annyi jókkal őt halmozta, következőleg a' hazafi eszme, már magába zárja a' polgárnak eszméit-is, az az azonkötelezések' subiectumát, mellyek természeti viszonyainál fogva kötelezik, mint egy nemzetnek, 's polgári társaságnak tagját. Ugyan-is már azon természeti édes vonzalom, melly az embert hazájához, 's nemzetéhez olly erősen köti, szüli a' haza, 's nemzet fennálhatására czélzó kötelezéseket-is, és így mind azt, mi egy haza', 's nemzet' tartos fennlétére, virágzására megkívántatik; de nem csak a' természeti ösztön, vagy is ebből kitetsző természet' törvénye, hanem e' felett még ama igen sok jótétemények is, mellyekben ő a' haza' és nemzet' keblében részesül, szüli viszonyt azon kötelezéseket, mellyek' tellyesítése nélkül azokra

érdemetlen. Mert valamint egy részről a' nemzet, a' haza csecsemőjére már első zsengejétől fogva, mint jövendőbeli tagjára kiterjeszti örökdő szemeit; ugy más részről ő mihelytt születik egyszersmind a' viszonyos polgári kötelezések alá esik; és ha komolyan megfontoljuk minő 's mennyi javaiban részesül egy hazafi a' társas életnek, azonnal kétkedésünk enyészni fog azon álitás' alaposságáról: hogy a' hazafi eszme magában zárja már a' polgári, 's társas kötelezések subjectumát. Még annya méhében rejtve fejlődik a' gyermek már a' haza kormányának védő szárnyai biztositják kezdő létét, és életét. Az első csirájában ön léte tudata nélkül, és ön magát védni tehetetlen magzat felett, a' jól rendezett haza örökődik. Ne talántán a' szégyen', in-ség', félelem', gyűlölet' fanyar érzései a' természet' anyai szerelmen diadalmaskodván ön méhében, lappangó kajánsággal végezze-ki az elfajult, 's keseredett anya a' még csak létre fejledező magzatot. Hány keseredett, szüz virágát csalatva vesztett hajadon, a' tilos szerelem szégyent hozó gyümölcsét ölné-el még méhében, ha kemény bünhődési, 's nagyobb szégyentüli félelem, 's irtózat az elkorcsult 's szomorodott anyai szivet vissza nem rettentené!

A' magzat létre jutt, 's születésétől kezdve nem csak világ polgárja, hanem, egy hazának telylyes reményü tagja lesz. A' nemzet őt név sorába iktatja, a' haza gyermekének, 's honfiának vallja. Ha a' kiseded kora halál által szülőitől megfosztatik,

öt a' haza' javaival együtt gyámságába veszi, és oltalmazza; neveléséről szorgoskodik, 's mindent elkövet vesztett szülőinek kipotlására. De ha bár a' kegyes ég a' gyermeket szeretett szülői karjai közt növekedni engedi-is, a' gondos haza figyelméből ki nem zárja; sőt mivel nem minden nemző alkalmas nevelő-is, azért figyelmét a' nevelésre fordítván, minden honfinak szorgos nevelője.

A' gyermek veszélytelenül növekszik, 's a' haza' ügyes kormányja alatt felnő, 's rendeltetése felé sietvén biztosan halad. A' természet', 's társas élet' édes örömeit, nappal úgy, mint az éj' csendében biztosan élvezzi, nyugalma háboríthatlan, java, léte veszélytelen! Éli tehát a' társas élet' jótéteményeit a' nélkül, hogy sejdítné az őt igen sok veszélytől mentő hazának őrszemeit. Ennyi sok javakban részesíti a' hon az ő gyermekét, mielőtt ő legkisebb viszonyti jótéteményekkel szolgálhatna honának! Csupán a' jövő remény fejében neveli a' még serdülő csecsemőt, azon reménynek fejében t. i. hogy majd ha egyszer munkás tagja leend honának ama sok vett jótétemények emlékére természeti kötelességeit hála gerjedelemből-is bizonyosabban tellyesítendi. Azonban nem minden halandó olly szerencsés, hogy szülő földén honában, nemzete keblében kezdő pályáját folytathassa. Hányan vannak kiket majd az emberi sorssaljátzó szerencse, majd véletlen események, majd a' honra tornyosult bajok' kiálhatlan sullya és irtózata messze, 's néha

igen messze távolit hazájától; kik bár egész a' sirig hordják sziveikben a' titkos, de még-is mágusi erővel sovárgó vonzalmat szülő földökhöz, egy újabb honra, (főkép ha büntelenül kéntelenek nélkülözni hazájokat) még nem méltatlanok. Az ilyen bevándorlottak midőn az újabb hon' kegyességeit 's irántok viseltető szelid 's emberséges bánás módot, az őket védő törvények' malasztját, és a' meg nyert honnosodás jogait mélyen érzik, eltelve hálás ömledésekkel a' legbuzgóbb honfiakká válhatnak; 's ha még e' felül a' nemzettel a' házassági kötelékek által egyé olvadnak, 's rokonulnak akkor mint egy feletjvén régi honokat, (mellynek emléke azonban mindenkor keserű képekkel tömve villan lelkeiken keresztül) örvendve tisztelik, szeretik az őket olly kegyesen fogadó új hont. És így ezek-is méltán honfiaknak mondatnak, 's ők magokat hazafiaknak valhatják; de egyszersmind mihelytt honfiakká lettek a' polgári 's hon iránti kötelességek' subjectumáivá válnak, melly kötelezések' pontos tellyesítését annyival inkább várja 's reményli a' haza, mennyivel több hála köti az új polgárokat új honnokhoz.

Már mint minden nemzetek, úgy a' magyar-is sok külföldieket honfiainak fogadott; és ezen hazafiusításnak tapasztalta-is jótékony hatását. Hány honnosított bajnok küzdött a' hazát veszéllyel fenyegető harcokban, sőt győzedelmesen ontá vérért új magyar honáért? Mennyien ragyogtak a' honnosított magyarok közül az egyházi szinte mint a' világi

körben felejthetlen érdem sugárókkal a' magyar hazá-
egén! Mennyi kincset buvárokodtak ki a' bevándorlott
Szászok aranyt és ezüstöt rejtő bányá üregekből
honunkban? Mennyi mű 's mesterségi tudományt
köszönhet hazánk az idegen hazafüsitott jövevények-
nek? kik a' jólét', 's miveltség' boldogító malasztjait
árasztották hazánkra! kik csak a' fegyverhez szo-
kott magyart üdvös példákkal szelidebb polgári élet-
re ösztönözték, 's vezették. És még-is mennyi
gyűlölet, mennyi balítélet divatozik Hunniába a'
a' honnosított idegenek-iránt! Pedig ha részre haj-
latlan igazságos ítéletet akar hozni a' magyar,
egyensúlyba tevén azon jótéteményeket, mellyeket
a' honnosított idegenektől nyert nemzetünk, és azon
néminemű képen igaz vád pontokat mellyekre né-
hány hálátlan honnosítottak okot adtak, hozzá vetve
a' magyar nagy lelküségét is, sokkal mélyebbre
süllyed a' jótétemények' mint a' vádak' mérlege.
Különös valóban, 's a' nemzeti kölcsönös bizodalmat
fene rákként emésztő mirigy sok magyarnál,
azon idegenekkel, kik nem pusztító ellenség mód-
jára, hanem baráti, 's rokonulni óhajtó érzettel
honnokat magyar hazánkkal felcserélni készek vol-
tak, a' gyűlölség szomorító következményeit érez-
tetni; sőt mi több e' kormos igazságtalan — gyűlölet —
idegenkedés s' üldözésben valamelly polgári erényt,
sőt dicső hazafüsitást helyheztesni. Nem hazafü-
sítés ez, hanem rajoskodása egy éretlen ál-haza-
finak.

Az eddig előadattakból tehát következik: hogy nem csak a' bennszülöttek, 's nevededtek, hanem mind azok-is, kik honunkba mint jövődöbeli hazájokba költöznek, saját érdeköket, 's viszonyait, nemzetünk érdekei' 's viszonyaival egybe kapcsolják, sorsokat nemzetünk' sorsává alakítják, bár másod rendü, de még-is valódi honfiaknak nevezethetök, kik szinte mint a' hon' szülte fiak az igaz 's jó hazafiak borostyánjára érdemesülhetnek.

Az igaz, 's jó Hazafi.

Az előbbeni czikkelyben fejtegetett hazafiui eszme, a' hazafiúságnak eredeti 's gyökeres értelmét tudatja velünk, 's ebből származik egy más értelme a' hazafiúságnak, mellyet ma közönségesen szoknak a' hazafi nevezettel öszve csatolni; mivel t. i. a' fentebbi előadás szerint minden honfi, egyszer'smind a' polgári kötelezések' subjectuma is, a' hazafiúság nevezetje alatt olly erényt értünk ma, melly szüli a' hon iránti kötelezések' pontos tellyesítését, azért a' hazafinak emléke valamelly édes, erényes képet ébreszt lelkünkben.

Az igaz, 's jó hazafiúság alatt pedig értjük a' polgári és társas élet erényeinek azon magas lépcsőjét, mellyre a' honfi eljutván, minden viszonyaiban szilárdul mind azon kötelezéseknek, mellyek őt hazájához, 's nemzetéhez kötik, a' hon 's nemzeti szeretettől vezéreltetve megfelel; ki semmit a' hazafiúi kötelességekből kicsinynek nem tekint, mellyet áthágni vétség ne lenne. Egy szóval ki egész hazafiúi tisztét betölti, 's mindenkor

csak hona boldogságára munkál. — Az igaz hazafiúságnak egész körét, a' bévezetésben kijelentett szempontoknál fogva itt nem czélom lefesteni; csupán azon alapos kötelességeit fogom előadni az igaz hazafiúságnak, mellyek nélkül senki jó hazafi nem lehet, és a' mellyek szülik az egyes kötelességek' tellyesítésére szükséges hajlandóságot, sőt az egész hazafiúság' tiszt körének betöltését.

A' Hon szeretet.

A' Hon szeretet, az a' gyengéd édes, nemes vonzalom, 's erős ösztön, melly mágusi erővel ragasztja egész valónkat honunkhoz, nemzetünkhöz, 's fejedelmünkhöz; és semmi áldozatott hon, nemzet, és fejedelem' boldogítására nem tart nehéznek. Vagy mint a' Világ'lelkes írója mondja „a' hon szeretet a' lelkünkbe olly mélyen öntött anyaföldünkhöz vonzó édes aggodalom, a' nemzet lehető legmagasb' emelkedésének anyyala, valódi erejének isteni védje, 's a' legszebb, halhatatlanabb erénynek kutfeje“ A' hon szeretetet minden kötelességek legfőbbjének méltán mondhatni, mert mintegy szülő anyya az kötelességek tellyésítésének; mivel ha ez lelkesíti a' honfikebelét örömmel tellyesítendi, egy igaz, 's jó hazafinak tisztét, de ha ez hiányzik vagy gyengül, hiányt, 's csorbát szül a' polgári kötelezések' végre hajtásában-is. Ha tehát a' honfi az igaz hon szeretet nélkül a' hazafiuság' közönséges hívattatásának sem felel-meg, milly buzgó szeretettel kellek akkor, jó igaz 's a' hazafiu érdem borostyánra sovárgó honfinak viseltetni hona, nemzete, 's fejedelme-iránt? Egy hazafinak-is, a' közönséges, annyival inkább pedig egy igaz, jó, buzgó honfinak

polgári pályája gyakorta rögös, sőt néha tövises is, nehézségek gördülnek többször elébe, sokszor nagy áldozatokat kell a' hon 's fejedelem iránti hűség' oltárára letennie. Már a' rögös 's tövises pályán való szilárd haladásra, a' nagyobb áldozatokkal önkényes tömjénezésre, csak a' haza' igaz, s' valódi szeretete, és az ezt szülte fejedelem iránti hű vonzalom buzdíthat. Csak az előtt, ki nemzetét, 's ettől elváhatlan fejedelmét szívében hordozza, 's ki e' kettős érzelemtől áthatva van, nincs veszély, mellytől vissza rettenne, nincs áldozat mellyet hona, 's fejedelme javáért sokallana. Azért is öntötte a' természet' bölcs Alkotója olly mélyen sziveinkbe a' hon' iránti szeretetet, 's az ezt szülte fejedelem iránti hű vonzalmat; hogy ezen erős ösztön, 's vonzalom győzze le mind azon gátokat, 's veszélyeket, mellyek hazafiui pályánkon eleinkbe gördülnek; és azért alig van nemzet ellenibb vétség, mint a' hon' iránti hidegség, 's gyűlölet. Mert valamint az igaz haza szeretet a' nemes szívnek tagadhatlan béklye; úgy a' hon iránti hidegség, jele a' nemes és erkölcsös érzelmek hiányának, sőt bizonyos béklye a' szív elaljasódásának. Illyen elfajult hon' szülötteket csodás szörnyetegül csak azért enged néha feltűnni a' természet, hogy undok képeiktől elrettenve, annál forróbban érezzük természeti kötelességünket.

Mint érzettek légyen a' hon iránti szeretetről a' régibb nemzetek, kik azoknak lelkes költőit, 's buz-

gó szonokait, ismerik, bizonyára tudják. Elég itt említeni egy hajdan élt, de máig is tisztelendő római polgár' szavait, ki a' hon szeretetről e' képpen szól: „kedvesek szülőink, kedvesek magzatink, rokonink, 's barátink, de minyjók szeretetét, az egy haza magában, foglalja.“ Én hozzá teszem a' melly szeretet minden egyéb szereteten tartos állandóságával fellebb emelkedik. Mivel t. i. különös, 's minden egyéb szerelmi szenvedélyektől különböző tulajdona az a' hon szeretetnek, hogy midőn egyéb szerelmi szenvedélyek az idővel lankadnak, hidegszenek, sőt néha egészen kipárolognak sziveinkből, a' honszeretetét éltünk' tavaszán, 's telén egyaránt megtartjuk. A' szerelem legerősb gerjedelem ugyan, 's bár gerjedelminek ömledézése' még zenitjét el nem éri, magasra dagadt víz árjaként mindent örvényébe sodor, még-is ha egyszer zenitjét megüti lelohad, sőt néha annyira kiapad a' szívből, hogy ömledézésinek iszapjánál alig hágy egyebet hátra felduzzadt sziveinkben. Más egészen a' hon szeretet természete, mert ennek zenitje sokkal fűnntebb lebeg, hogy sem annak elérése, szükségképen lohadást vonjon maga után. Szeresse bár valaki legbuzgóbb vonzalommal hazáját, el nem fog fásulni szive e' szeretetben, 's az idővel nem lankadni, nem lohadni, sőt inkább erősbülni, növekedni fog csak ne vonja el szívetől a' honszeretetnek erősbbitő táplálékát! Mennyivel fenségesb' a' haza iránti vonzalom tartós, 's ál-

landó hatása által, minden egyéb szerelmi szenvedélyek felett, bővebben meggyőződhetünk ha a tapasztalás útján a' legerősb' szerelmet az igaz hon-szeretettel egybe hasonlítjuk. Mennyük csak 's tudakozódjunk egy ezüst fűrtű aggtól; valljon gerjed-e' kebele olly szerelmi érzetekre, minők hajdan erős lánggalégették fiatal kebelét, 's majd megvallja: ha bár szerelmi szenvedélytől hullámozott ifju kebele, 's lánga hevére hasonlított-is égő vulkánhoz, hogy olly hamar kiégnek a' szerelmi lángok az embernek kebléből, hogy többször a' hajdan lángoló szerelem, kormos, 's sorvasztó üszkinél alig hágy egyéb béllyeget hátra! — De említsük csak a' honát, 's fejedelmét szerető agg előtt hazáját, nemzetét; említsük dicsőségét, említsünk veszélyel fenyegető, 's ellene tornyosult viharokat; meg látjuk mint duzzad az agg kebel, mint ifjul a' gyengült öreg ereje, mint rászokódnak minden idegei, 's fojtott érzékenysége miként olvad fel az öröm', vagy bánat' könnyeire. — A' nemzet, 's fejedelem iránti szeretet mennyire légyen őszvehangzásban a' természet' erős szózatával, már az eddig előadattakból kiviláglik, 's azért azt méltán természet elleni vétségnek nevezhetni, ki honához hideg, nemzete, 's fejedelme iránt nem gyulad szereteti lángra, az a' természet' erős szózatát elnyomja, 's mivel a' természet' szava által, a' természet' bölcs alkotója szóll hozzánk, egyszersmind az Isten ellen vétkezik, következőleg őt méltán un-

dok elfajult szörnyetegnek, 's nem a' természet hív gyermekének mondthani! Az így elfajult honfi mindön a' hon szeretettel a' legszebb, 's leghivebb természeti nemes érzeményt kiöltja szivéből, ki rtja a' nemzet' 's fejedelem' képét-is. De mivel a' sziv pusztá üreg nem lehet, (mint az érzemények szünetleni nemzője) mihelyestt a' nemzet, 's fejedelem iránti vonzalom kipárolgott az elfajultnak szivéből, azonnal egymás, bizonyára mindenkor nemtelen érzelem fészkel be magát szive mélyibe. A' haza, — nemzet, — 's fejedelem egyesített tisztos képét, többnyire a' rendetlen ön szeretet, vagy a' buja gerjedelmek' ócsmány bálványa váltja fel! — Már egy a' nemzet 's fejedelemiránt hideg honfitól lehetséges-e reményleni hogy a' göröngyös polgári pályán szilárdul haladand 's a' haza oltárára örömmel teszi le áldozatjait? Bizonyára az elfásúlt kebel a' rögös uttól vissza retten, 's nem fog a' hon' oltárán áldozni, ha ezen áldozatok ön szeretetével, vagy egyéb gerjedelmeivel öszve ütköznek; sőt ha a' hon, 's fejedelem szilárdulkivánja a' szükséges áldozatokat könnyen gyűlöletre indul, 's ez öt nemzete, 's fejedelme elárulása' szörnyű vétkébe döntheti! De bár nem mindenkor fajul is el ennyire a' hideg keblű honfi, szükségképen szül még is egyéb a' hazára kártékonyan ható következményeket; szüli a' polgári terhesebb kötelezések elmulasztását, a' nagyobb áldozatoktól iszonyatot, a' hon jobb, vagy rosszabb léte iránti egykedvűséget, 's

mind ezek által olly csorbát ejt a' társas élet lán-
czolatán, melly ennek szakadatlan folyamatát aka-
dályoztatja, sőt néha kettővé szakasztja. A' hon
iránti hidegség szüli minden honi természetmények —
művek, — 's keszitmények iránti hidegséget-is;
és ez ismét megvetését, lenézését. Melly alacsony,
's honfihoz épen illetlen érzés, midőn egy részről
igen alacsonyítja honunk' méltóságát, kissebbíti di-
csőségét, más részről gátolja az ipart, hátráltatja
műveink' haladását, mert a' keletlenség legve-
szélyesebb gátja a' művészeti haladásnak, az ipar,
's művészet haladásának gátlása pedig, vonja ma-
ga után a' nemzeti jólét csökkenését; végre a' hon
iránti hidegség szüli a' honléti unatkozást, 's a'
külföldre való sovárgást, melly annyira elragad-
hatja a' honához hideg polgárt, hogy hont hagyva
külföldre költözik, 's ott éli-el hona javait, ott pa-
zéroolja-el honi kincseit, hazájának kimondhatlan
kárával!

Azonban valamint valódi honszeretet alapja az
igaz hazafiúságnak, ugy a' tulságos vagy ál-sze-
retet veszélyt hozható roszt a' hazára nézve. Mivel
a' természet bonthatlan törvényei szerint minden csak
határ vonalain belől jó, 's diszló, ellenben mi kitü-
zött korlátain tul csapong legyen bár magában véve
jó, 's szent, veszélyt szülhető rosza aljasul. A'
hon szeretet-is tehát ha természeti határain tul lép
rajoskodása fajul, 's a' magában véve dicséretes
erény, vétségé alacsonyul. Mindenki tehát ki az

igaz hazafiui pályáról, az ál-hazafiuság' tévelygő utára térni nem akar szünetlen vigyáznia kell, hogy kebelében a' lángoló hon szeretet, az igaz határon túl csapongó rajoskodása el ne fajuljon; mivel a' rajoskodó vak buzgalma sokkal több rosztat mint jót mivelhet hona boldogítására. Egyebeket mellőzve elég legyen csak azt említeni, hogy egy rajoskodónak mindenhez, mit elfogult képzele honi színben tüntet agyában, legyen bár jó, vagy rossz, dicsérendő, vagy ocsárandó, egyiránt ragaszkodik felházdadt kebele, mert a' vak buzgalom hálót von szemekre, mely szerfelett gátolja a' szeretethonnak hiányait, tökéletlenségeit csak sejdíteni-is, annyival inkább azokba mélyen bellátni. Ennek következménye minden honi színt viselő műv' természetmennynek tulságos dicsérete, 's magasztalása bár tökéletlen, 's cél-nélküli; pedig alig van károsb' 's a' honra nézve veszélyesb' elfogultság annál melly tilt hazánk' 's nemzetünk' hiánya, hibáit, és tökéletlenségeit akár minő viszonyokban voltaképen láthatni; mert ezen elfogultság legerősb' gátja honunk 's nemzetünk tökéletesítésének, hiányai, 's fogyatkozásai kiegészítésének, virágzó álláspontra emelkedetésének; rövideden jobbulásának, 's haladásának. — Ugyan-is lehet-e alaposan valamelly javitást, haladást, tökéletesítést reményleni azoktól, kiknek elfogult szemekben minden honi tökélyt, diszt, 's fényt árasztó színekben csillámlik? kik azt hiszik hogy a' magyar polgári intézetek legjobbak, hona valódi Khanaán.

legy honunk határán-tul mindenki nyomorú életet él. Az ilyenektől mint minden honihoz vakon ragaszkodóktól nem előre haladást, hanem rákként vissza-hanyatlást várhatni. Továbbá a' tul-csapon-gó hon-szeretetet szüli minden külföldi, 's nem nemzeti iránt való hidegséget, sőt többször gyűlöletet, mert a' vak buzgó hona szeretetét könnyen abban helyhez-teti, ha a' külföldit az emberiség' méltatlan megsértésével megveti, sértegeti, gyalázza, 's néha még a' vétkes durvaság szülte magyar káromlásival szidalmazza. Egy rajoskodó vak buzgó előtt a' külföldnek becses tisztelettel említendő találmányait, 's üdvös leleményeit magasztalni, alig bocsátható vétség. Ellenben az idegent embertelen bánással elijeszteni, a' külföldet kisebbiteni, műveltségét elnemismerni, 's torma-ba esett féregként tudatlanságunkban továbbá-is tespedni, a' legdicsőbb hazafiui erénynek szentesítetik. Im' mennyi roszat okoz, mennyi gátot emel a' haladás' 's jó létnek a' rajoskodó, 's tulságos honszeretet.

A' hon szeretetről szóló eddigi elő terjesztvényekből úgy hiszem nyilván kiviláglik a' valódi honszeretetet lenni, az igaz hazafiúság alapjának, melly mihelyestt rajoskodása aljasúl a' disz helyett szeny, az erény helyett vétség bélyegét ölti-fel. Tehát az igaz hazafiúság' érdemkoszorúját elnyerni törekedőnek legfőbb gondja legyen a' természet, 's annak urától sziveinkbe öntött hon 's fejedelem iránti szeretetet táplálni, 's ha talán gyengülne erősíteni,

és a' tulesapongástól mindenkor megóvni. Leghasznosb' a' kisdéd polgárt, 's honfit már első zsengejében úgy neveltetni hogy a' haladó idővel, 's a' kifejő tehetségeinek erősbülésével fejlődjön, 's erősödjön a' fejedelem, 's hon iránti szeretet-is, mert a' gyermeknek ártatlan szive, 's elfogulatlan tanulásra alkalmas elméje tárva van leginkább a' nemesebb érzelmek' becsöpögtethetésére, 's üdvös ismértek' elfogadására. Szomorú valóban midön a' kisdéd mindenre, csak a' hon, 's fejedelméhez tartozó kötelezéseire nem taníttatik, midön a' hon, 's fejedelemhez való természetes vonzalom nem ébresztetik, vagy ferdén irányoztatik; minden kisdéd mihelytt a' világra jön, a' honnak fia, és polgára lesz, 's azért jó remény fejében első zsengejétől úgy kell neveltetnie, hogy önállásra jutván hasznos tagja legyen a' társaságnak, 's nemzete boldogításának előmozdítására alkalmas polgárrá váljon. Pedig valjuk meg honunkat e' részben igen hátra lenni. Nem tagadhatni ugyan egyes nevelőktől meg azt, hogy ők kisdéd tanítványaiknak kebelébe nyomosan iparkodnak a' honszeretet beoltani, de fájdalommal tapasztalhatni, azt többnyire ferde irányzatú fogalmakká alacsonyíttatni, mert a' honszeretet ébresztésében nem ritkán elfelejtetik, ehhez a' fejedelem szeretét-is tartozandónak lenni; pedig csak akkor egész, akkor üdvös hatású a' honszeretet, ha fejedelméhez olly erősen ragaszkodik mint nemzetéhez; legcélirányosb' lenne, ha addig is méglen szükséges lépések teendők e' részben, a'

honi történetekből olly példákat adni, a' kisedek elejébe; mellyek a' hon, 's fejedelem iránti szeretetnek egyiránt dicső példái; és ezeket a' tanítók magyarázataikkal, 's észrevételeikkel ugy kísérni, hogy az igaz, 's valódi hon szeretetet az álszeretetnek minden nemeitől megkülönböztetni, 's ezektől korán óvni magokat alaposan megtanulhassák. —

A' Vallásosság.

A' hon szeretet után minden igaz hazafinak legfőbb kötelessége a' vallásosság. — Valamint tagadhatlan igazság az, hogy soha egy társaság, ország, 's nemzet sem létezett, melly pusztá Istent tagadókból, vagy egészen vallástalan nép tömegből alakult volna; ugy bizonyos: hogy soha boldog egy haza, 's nemzet vallásosság nélkül nem lehet. Tekintsünk csak a' történetek szövetekénél az enyészet' szárnyain ellebbent multkor setétébe vissza; 's vizsgáljuk a' hajdani fényes birodalmakat, hatalmas köztársaságokat, dicső nemzeteket, 's ezek' alkotmányi szerkezetét, 's megfogunk győződni, hogy azoknak alapítói a' religióban kerestek legbiztosb' menedéket. Értették t. i. ők ez emberi természet szükségét, tudták a' társaság' 's polgári jólét' hajóját legerősebben állani, ha a' religio az ő horgonya. — Keletkezhetnek ugyan viharok megrázkodtathatják a' társas élet' hajóját, de mig erősen ragaszkodik horgonyához a' religiohoz, daczolni fog a' viharokkal, 's helyéből egy könnyen ki nem forgattathatik. Roma csak addig

lehető nagy 's dicső, míg a' vallási szent kötelek nem engedék elfajulni eredeti nemzetiségét. Mihelyt tágultak a' religió' szent kötelei, tágult a' hon iránti buzgalom, 's az ingadozó vallással kezdett ingadozni a' roppant birodalom is, mert soha meg nem rázkódtathatik e' szent horgony a' religio, a' nélkül hogy meg ne rendüljön a' polgári élet' hajója is. —

Midőn az újabb romai bölcsek a' vallást, az eldődeiktől isteni adományként tisztelt religiót, guny és csipős nevetség' tárgyává tették, 's gyáva elméjük tehetetlen volt egy újabb vallási rendszer' koholására, sem a' meggyengített, 's kigunyolt vallás' helyét, valamelly fölségesb', és helyesebbel ki nem pótolhatnák, olly csorbát ejtettek a' polgárok' szívében, mellyet hideg, 's ingatag philosophiájok ki nem pótolhatott; olly sebet a' köztársaságon mellyből utóbbi haldoklása következett. —

Igaz ugyan hogy az evangyeliom mennyei világoosságának feltünte előtt, kivévévén az israélitákat, csak nem az egész emberiség a' religio tárgyában durva tudatlanság homályában borongott, mert többnyire az éretlen rajoskodó emberi képzet alkotta a' babonás vallási rendszert, következőleg olly jótékony, 's boldogító hatása nem is lehetett a' religiónak, minémű hatásokat csak az igaz vallás, a' szent 's mennyei religio eszközölhet; és így néha, sőt többször veszélyes rontó következményeket szült az eltévedett emberi vallás. —

Azonban még is, mivel a' vallást az emberiség. isteni nyilatkozatványnak tekintette, a' religio' külö- ső bájának még máig is szent bizodalommal eltöl- tő fény pompája, az érzéki polgárookra olly mé- lyen hatott, a' miképen csak egy igaz, meggyő- ződésen alapult vallás hathat a' szelíden hodoló szí- vekre, 's mivel ezen szentséges religiónak istene- sitő sugárai lebegtek körül a' törvényt, 's törvény- hozókat, a' polgári hatóság 's kormány sulyosb', szövevényesb' környülményeiben religiói ihletések 's jóslatokból kölcsönzött szent erőt, és méltósá- got, képes vala még is a' különben bizonyára több- ször kitörő vadságot a' törvény kiszabta korlátok közt megtartani! Hányszor kért, 's nyert Roma hanyatlása ellen a' religio' szentségétől védő erőt? Mennyi diadalmat 's mennyi dicsőítő fényt köszön- hetett Roma vallásosságának, csak a' romai törté- netekben járatlan nem tudja. — Mint Roma' írói bi- zonyítják sokszor egy jóslat képes volt az elcsüg- gedt hadi sereget győzedelemre lelkesíteni. Egy kedvező oraculum a' felbomlott polgári, 's társas életi rendszert vissza állítani, a' fellázadt népet engedelmességre birni, mert akkor nem párolgott még ki a' religio' szent érzése Roma' polgárainak sziveikből, nem gyengült még el az újabb vallás- talanság által az isteni nyilatkozatványokban hely- heztetett erős hit! De alig kezdettek a' vallás' szent kötelékei gyengülni, gyengült azonnal a' polgári erény, rendszer, és a' kormányi hatalom; alig

rendült meg a' romai köztársaság nagy hajójának szent horgonya, azonnal a' zavar, 's erkölcstelen féketlenség' bálványai terjesztették ki hatalmas szárnyaikat. Így kezdett Róma ingadozni az ingadózó religióval, 's a' feldult vallásossággal maga is feldulatott. Így fog feldulatni minden polgári rendszer, így megdöntetni minden társaság, melly megszünt vallásos lenni! Értem pedig az igaz vallásosságot, mert csak akkor lelkesíti nemes tettekre a' vallás az embert ha, egész szívét elfogja.

Milyen véleményt tápláltak legyen a' hajdani bölcssek a' vallásosság szükségéről, 's a' polgári életre hatásáról, a' hosszas 's unalmas idézeteket mellőzve legyen elég néhányakat említeni. Tullius így szólt: *Orat. de Haruspice* „*Quam volumus licet P. C. ipsi nos amemus, tamen nec numero Hispanos, nec robore Gallos, nec calliditate Poenos, nec artibus Graecos, nec denique hoc ipso huius gentis ac terrae domestico nativoque sensu Italos ipsos, ac Latinos, sed pietate, ac religione atque hac sapientia quod Deorum immortalium Numine omnia regi, gubernarique perspexerimus omnes gentes, nationesque superavimus.*“ Ime Tullius a' romai győzedelmek' alapját a' religiónak szentséges erejében kereste, mivel igen bölcsen belátta az emberi természet szükségéit, 's azt, hogy csak az isteni fenséges érzések lelkesíthetik a' honfiak' szívét mindenkor, 's mindenféle áldozatokra. — Valerius Maximus 1-ső könyvében azt mondja: „*Omnia post religionem ponenda, no-*

stra civitas duxit.“ Azért Gellius' bizonyítása szerint valahányszor a' romai tanács öszve ült, először a' religióról tanakodott, melly törvény szilárd erejü lévén nem fejlődhetett ki olyan véletlen környülmény, melly a' törvénytől kitűzött rendet felfüggesztethette volna; hogy így a' religiónak méltósága, mint mindenhol egyébűtt, a' tanácskozásban is első helyet foglalna! Plutarchus, Marcellusnak életében megmutatja miként a' romaiak a' religióban, az isteni tiszteletben ellenségeik' legyőzésére nagyobb erőt helyeztettek mint sem fegyvereikben. — De nem csak a' romaiak hanem egyéb nemzetek is egy értelműleg a' vallásosságban keresték boldogságok' 's polgári jólétek' biztos zálogát. Ezen közönséges megegyezés elég tanuja a' természet' azon hangos szavának, melly a' nemzetek' köz érzelmeiben olly harsány hangal kiáltja: sem polgári jólétet, sem boldogságot vallásosság nélkül fenn nem áthatni. A' nemzetek' említett közérzelmeinek leghívebb tolmácsa Traján Császár nevelője, ki a' nemzetek e' részbeni öszvehangzásáról eképen szöll *Colot* ellen írt könyvében: „*In legum constitutione primum est, et maximum de Diis opinio. Quamobrem et Lycurgus Lacedaemonios, et Numa Romanos, et Deucalion Graecos fere universos Diis consecraverunt, votis, jnramento, vaticiniis omnibusque eos ob spem ac metum Diis deditos, obnoxiosque reddentes. Etsi terras obeas invenire potes urbes muris, litteris, regibus, domi-*

bus, opibus, numismate carentes, gymnasiorum, et theatrorum nescias; verum urbem templis Diisque carentem quae precibus, iureiurando, oraculo non utatur, non bonorum causa sacrificet, non mala sacris avertere nitatur, nemo unquam vidit; ino facilius urbem condi sine solo puto, quam opinione de Diis sublata civitatem coire, aut constare.“ — Xenophon Cyrus neveléséről írtt könyvében azt mondja, hogy Cambyses következő tanácsot adott légyen fiának Cyrusnak: „Hoc unum praecipue commendo, idque tamquam pretiosum thesaurum a patre donatum in tua memoria perpetuo recondi cupio: Dei esto amicus, in eundem pius, nihilque agrediaris nisi Dei numine implorato. Imbecilla enim est, et hebes mortalium natura, nihil Dei sapientiam latet, omniaque ex sententia iis cedunt, quibus illa praesto est.“ Az eddig idézett tanuk eléggé mutatják azon állításnak igazságát, hogy még a' bálványozó nemzetek sem hittek vallásosság nélkül polgári jólétet, 's boldogságot lehetők, 's ezen meggyőződésből magyarázható a' vallástalanok' mint a' köztársaság' veszedelmes tagjainak szünetleni üldözése; mert bölcsen sejdítették az Istenéhez hívtelent, 's engedetlent, hazájához is olyanná alacsonyulni. Ugyan is ki Istenét felejtí, 's a' vallásosságot kiirtja szívéből, az többnyire ön szenvedélyeinek tömjénez elfajult szíve oltarán. A' ki pedig egyszer indulatos szenvedélyeinek rabja lesz, 's csak azoknak tömjénez

mint bálványainak, az előtt nem leend semmi szent, még nemzete, 's fejedelme sem, mellyet szenvedélyeinek fel ne áldozna; mivel vallása nem lévén, nincs semmi kebelében melly a' fellázadt érzelmek' viharait csendesítő malasztjával csillapíthassa! Nincs fék, melly zabolátlan gerjedelmeit korlátok közé szoríthassa! És így nincs semmi kebelében mi őt borongó napjaiban, vagy veszély tellyes körülményeiben hazafiui tisztének pontos tellyesítésére vagy áldozatokra buzdítsa, lelkesítse! mert kinek szívéből egyszer kipárolgott az emberben olly mélyen öntött vallási szent érzelem, 's ennek helyét a' zajos szenvedélyek foglalták-el, az bizonyára nem ismér semmi szépet, semmi nagyot 's dicsót, mi kedves szenvedélyeivel öszveütközik. Mind ezeket jól megfontolván, épen nem csudálható a' nemzeteknek abban való öszvehangzása, hogy jó hazafi vallásosság nélkül alig kiható; (pedig az igaz vallásosságot, 's nem a' tettetet religiositást tartották az igaz hazafiúság bélyegének). Egyebek' mellőztével elég bölcös Pythagóraszra hivatkozni, ki a' religioról e'képen fejezi ki magát: „Est inquit hominis mensura ante omnes religio, quam sequitur bonitas ea demum tunc videtur esse perfecta, si etiam cupiditatem omnium alienarum rerum despectui habeat, virtute muniat, unus quisque pietate, religione, prudentia, cultu et veneratione Dei clarescit.“ Már ha a' bálványozó nemzetek, az ő fonáksággal tellyes vallásokról így gondolkodhat-

tak, mit kell akkor nekünk a' keresztény vallásról tartanunk? Ha a' babona, 's tudatlanság homályában tévelygő népek közös érzelme elkerülhetetlenül megkivánta minden igaz honfitól a' vallásosságot, mi, kik az evangyeliom mennyei sugárai által az igazságra felderítettünk, nem fogjuk-e egy jó hazafitól megkivánni a' vallásosságot? Bizonyára — mert egy vallástalan minden rosza hajlékony, és alkalmas lehet, de igaz, 's jó hazafi soha sem. Értem pedig az igaz vallásosságot, melly a' szívben szent érzelmmé olvad fel.

Soha még egy vallás az egész emberi nemzetre olly boldogító, 's jótékony hatással nem volt, mint a' mellyet a' názárethi Jézus a' világnak hirdetett. Mert alig löveltek szétt az evangyeliom' mennyei sugárai; azonnal a' setétség, vadság, erkölcstelenség oszlani kezdettek; és helyekbe az igaz felvilágósodás, szelidség, és erényesség lépett! Alig hintetett el a' mennyei mag, 's már is a' világba csudálandó gyümölcsöket termett; az emberi nemzet' újá születését eszközölte, midőn ezt elvesztett méltóságába vissza helyeztette. És valóban a' keresztény vallásnak mennyei fenséges eredetét azonnal lehetett tapasztalni, mihelyt az a' nemzetek' szívébe behatott, 's a' fejedelmek' a' názárethi Jézus oltárának zsámolyához térdre hulltak; mert soha nem volt egy religio is, melly az emberiségre, 's a' társas életre boldogítóbb malasztokat árasztott volna, mint az mellyet Idvezítők

hirdetett; mivel a' keresztény vallás, midőn egy részről az előjárókat, 's fejedelmeket mint a' királyok' királyának földön lévő helyeteseit, 's így az engedelmisséget mint az Isten előtt is becses erényt, az engedetlenséget pedig mint az Isten elleni vétket állítja a' népnek szeméi elejébe, a' nagy tengerként minden szélre könnyen hullámozó népnek féket vett, 's gátot a' kitörő rajoskodások ellen; más részről a' fejedelmek hatalmas karjait is szent kötelékeivel zabolázza, midőn ezeket csak az Isten' helyetteseinek lenni állítja, kik majd túl az élet határán a' csalhatlan bíró ítélő széke előtt szoros számot adandnak; sőt mivel a' keresztény vallás szerint minnyájan nem csak egyenlő eredetűek, hanem Idvezítők' vérével megváltatván a' Krisztusban testvérek vagyunk, a' fejedelmet alattvalóival össze-rokonítja! Már mi lehet ennél megnyugtatóbb malaszt az alattvalóra? Mi idvesbb ösztön, az igaz 's boldogító kormányzásra?

De nem csak a' nyilvános, hanem a' magános társas élet' viszonyaira-is igen boldogító hatással bír a' keresztény vallás. Ugyan is midőn a' polgárok' szívét a' rokon érzet, 's a' szeretet erős lánczával fűzi egybe, a' társas élet boldogságának legbiztosb alapját rakja-le; mivel ott hol a' szeretet helyett az idegenkedés, 's gyűlölet fészkelte be magát a' polgárok szívébe, szünetleni harcz, üldözés, 's egyenetlenség uralkodik. Ezen minden polgári boldogságot pusztító egyenetlenséget, hat-

hatósan kiirtja a' keresztény vallás' tanítása, melly nem csak felebarátunkat, mint min magunkat, hanem még ellenségeinket is szeretni parancsolja; egyszer'smind tellyesítésére legerősb' ösztönt nyujt, midőn az Isten fiának a' bűnös emberi nemzetiránt megfoghatatlan szeretetét tünteti előnkbe. — De van még egy különös csak a' keresztény vallásnak saját fenséges tulajdona, mellynél fogva ott is üdvös korlátokat tűz az emberi szenvedélyek dagályainak, hová semmi földi hatalom karja nem érhet. Midőn t. i. azt tanítja, hogy a' legtitkosb', 's legrejtvényesb' vétség sem kerüli ki a' mindent látó Istennek szemeit, 's következőleg bár a' földi hatalom' 's előljárók' ör-szemeit elkerülheti is az ember, de soha nem az Istennek mindentudását, és így nem fog vétke büntetlenül maradni, ha talán a' földi, 's emberi törvények' fenyítése alól kisikámlik is, mert a' mindent látó Istennek végetlen hatalmú karjai közül ki nem bujhatik. Ime így szentesíti a' törvényeket a' keresztény religio, így szerez erőt, 's tekintetet a' törvényeknek, 's következőleg biztosítja a' polgári jólétet ott, hol a' földi hatalom eltompul! Azért méltán kiált fel Montesquieu a' törvények' lelkéről irtt második könyvében: Csudálatos dolog a' keresztény vallás, mellynek célja úgy tetszik, mintha csak a' más világ volna, még ez életben is boldogságunkat eszközli. — Annyival hatékonyabb pedig a' keresztény vallás minden egyéb vallásoknál az emberek' sziveikre, men-

nyivel nem csak üdvös tanítása, de rendíthetetlen igazsága által is minden vallásokat fölül mul, mennyivel több 's alaposb' okokat lelhet kiki, ezen religiónak mennyei eredetéről, 's csalhatatlan igazságáról. Ugyan is mélyebb okoskodásokat mellőzve elég lesz csak azt említeni, hogy századok, sőt majd ezredek folytak már le az enyészet fenéktelen örvényébe, 's bár első zsengejétől ostromoltatott, soha mennyei eredete, 's igazsága ki nem forgattatott. Alig keletkezett a' mennyei vallás szülte keresztény anyaszentegyház, a' hatalmas Róma' Császársjai óriás fegyverekkel, a' philosophusok serege az ész minden menykövivel vívtak, 's dúltak ellene, még is neki nem árthatván, sejdítették égi eredetét, sőt végre ugyan annak a' názárethi Jézusnak oltárához hullottak, kinek vallását kiirtani hasztalan törekedtek! A' philosophusok' guny nyilai ön magukra vissza hullottak, 's az emberi észnek gyarlóságát még fenyebben kitüntették. De azután, sőt még ma is létez a' tudalékosok' egy serege, kiket vagy az emberi gög, 's másoknál okosabbaknak látszatni óhajtó büszke vágy megtántorított, vagy kik a' vétke szenvedélyek' árjaiba elsülyedtek, 's kik ostromolják a' magában szent titkokat rejtő, 's a' szenvedélyeket korlátok közé szorító mennyei szent vallásnak igazságát. Azonban midőn gonosz mérények által a' keresztény vallás igazságát meg nem rendíthették ön gyávaságokat napfényre hozták. —

Soha nem rettegett, 's nem is fog rettegni az igaz keresztény religio sem a' szuronyok' hegyeitől, sem a' philosophusok' guny nyilaitól, mert tom-pulva pattannak vissza szentséges' igazságáról. Áljon bár elő a' világi bölcsek' egész serege, vivja ostromolja az ő emberi bölcseségével isteni religiónkat, nem fog annak szentsége szenvedni, nem igazsága kiforgattatni, hanem inkább dicsőségesebben ragyogni mennyei eredete; 's ha találkozna valaki ki elég gonosz, 's szerencsétlen religiónk' igazságát tagadni, sőt kétségbe hozni (gonosz, mert önkényesen behunja szemeit az igazság sugárai előtt, szerencsétlen mert e' menyei szent ajándéknak boldogító malasztját nem érezi) felszólítom aljon elő, 's próbálja vívni, ostromolni, 's kiforgatni a' valóságos keresztény religiónak igazságát. Fogadom hogy e' küzdő színről öngyávaságán pirulva távozand-el. Ha pedig azt megczáfolni, 's kiforgatni tehetetlen, szűnnyön Isten káromló lenni, szűnnyön embertársait szerencsétlenítő lelki nyugodalmokat háborító szörnyetegként dúlni!

Mint hogy tehát a' vallásosság elkerülhetetlen föltétele a' társas élet boldogságának, következik: abban az arányban növekedni a' polgári jólétet, minő arányban növekszik a' vallásosság a' honfiak' szívében, és így minél vallásosabb valamelly polgár, annál jobb 's valódibb honfi! Ellenben a' hanyatló vallásossággal szükségképen hanyatlik a'

haza boldogsága is, következésképp mentől kevesebb vallása van valamely embernek, annál rosszabb polgár, 's hazafi. Ezen állítás' alaposságáról szomorú bizonysgot tesz az újabb kor. Mihelyt t. i. ama szörnyetegek (kik magokat philosophusoknak tartották) a' mult századnak alkonyodta felé a' religio' szentségét vallástalan könyveikkel kisebbítették, a' keresztény vallás szent rendtartásait 's alapos igazságait gunyírateikkal csipdezték, a' keresztény religio' szent tekintetét, 's tiszteletét nevetéssé tenni iparkodtak, 's így istentelen merényeik által a' vallásosságot, mint minden társas élet' legbiztosabb horgonyát helyéből kimozdították; azonnal megrendült a' polgári alkotmány hajója is, a' polgári élet tengerén dühöngő hullámok keletkeztek, 's a' csendes engedelmes polgárok csendháborító, nyughatalan, 's engedetlen lázadokká aljasodtak; sőt a' religio' szent kötelekeit széjjel szagatván, 's a' vallásos érzelmekből kivetközvé, kivetköztek az emberiségből is; mint ama szörnyű 's borzasztó események fennnyen hirdetik, mellyek a' mult században a' némelyektől annyira dicsőített Rousseau, Voltaire, 's egyéb philosophusok örök gyalázatára a' francia zendülést követték. Valóban ellehet mondani az említett század rajoskodó philosophusairól kik minden elmebeli tehetségeiket a' vallás szent erejének, 's befolyásának meggyengítésére fordították, hogy az emberi nem' boldogságát alapjában megrázkodtatták, 's ha valakiknek

bizonyal ezeknek fejökre hull átokként az ártatlan emberi vérnek mind azon csepje, melly kárhuzatos tanítások' következésében kiontatott!! Ők midőn ferde, 's vallástalan tanokkal halhatatlanítni törekedtek nevöket, akkor az emberiség' boldogságának talpkövét a' religiót mintegy sírba temették. Azért ma már általlátja a' józanabb világ hogy ők megvetésre érdemesek inkább mint dicsőségre, 's dicsőítésre. De a' későbbi ivadék még jobban megismeri kárhuzatos tanításokat. Azonban nem tagadhatni, hogy még ma is találatnak, pedig fájdalom még a' magyarok közt is, kik őket a' dicső jó honfiak' koszorújába fűzik! noha inkább szörnyetegeknek mint honfiaknak mondhatók, mivel hazájoknak boldogságát mélyen bétemették, sőt méltán emelkedik minden vallásos kebelben azon óhajtság bár csak emlékeket veszedelmes tanjokkal együtt örök feledés borítná!

„Volt idő (igy szól egy az ál-philosophia maszlagától kiszabadult józan gondolkodó) midőn éretlen ifui éveimben én is az elenyészet század' szabados bölcséinek mint ritka tüneményeknek örömmel tömjéneztem, csudáltam, de örültem miképen forgatnák ki a' religiót, azt a' religiót, melly föllázadt ingereim' 's szenvedélyeimnek ellensége volt, még sarkából is! De midőn érettebb elmém eloszlatta az előítéletek' fellegeit, 's lecsillapult szenvedélyeim nem tiltának az ujabb philosophia, és liberalismus alaptalan, sőt öldöklő rendszerét meg-

ismernem, akkor vissza borzadtam még árnyékaiktól-is.“ Minthogy tehát ott, hol a' religio tisztelete az emberek' szívéből kipárolog a' boldogságnak alapja felforgattatik, következik: hogy senki igaz vallásosság nélkül jó hazafi nem lehet; főképen pedig egy magyar nem, mert a' magyaroknak mindenkor, 's minden időben kitünő bélyege volt a' vallási buzgalom, sőt jelszava mindenkor: **Élni vagy halni Istenért, Királyért, hazáért.**

Ezeket megfontolva méltán bánat, 's aggodalom lepi meg az igaz magyart szomorúan tapasztalván, miként ma némelleyek igaz honfiaknak tiszteltetnek, jöllehet igen vallástalanok, sőt naponként látható hogy a' miveltebbeknek látszani akarók az oskolai porral a' vallásosságot, mint egy szennyet lerázzák magokról, mintha a' vallás csak a' pórnak fékezésére kigondolt koholmány lenne, és így a' felderültebbeknek a' vallást legfellyebb színleni, de ahhoz egész meggyőződéssel ragaszkodni szégyen, sőt vétség lenne! Tapasztalható tovább az is hogy a' magyar világnak egy gondatlan része ma sokakat buzgó honfiaknak tisztel, kik hazafiságuk' fő díszét a' vallásosság' kigunyolásában, 's a' vallásnak minden nemű elnyomásában helyeztetik, kik legfőbb bajnoki 's hazafiui tettek vélik, ha a' nyilvános teremekben, 's magános társas körökben a' még pogányoknál is tiszteltetett papi rendet minden módon mérges fullánkjaikkal mardossák, vagy a' szerzetesek ellen dühöngnek; hogy így

először a' tisztes rendnek tekintetét, melyre az igaz vallásnak sugáraiból háromlik fény, és méltóság megcsökkenvé, magának a' religiónak szenteséges tekintetét meggyengíthessék, melly meggyengítésnek elmaradhatatlan következménye az engedtlenség, 's ennek ismét a' politikai zavarok, 's lázongások; és még is e' vallástalanok a' religio' zabolájától irtózó ifjuságtól, sőt néha az elszédült idősbektől is honfiaknak tiszteltetnek, noha ők honuk' boldogságának valóságos ellenségi. — Hányan találtnak honunk' szerencsétlenségére kik név szerint ugyan katolikus, protestans, vagy reformatusnak mondatnak, de mind szóval, mind tettel azt bizonyítják: hogy ők sem nem katolikus, sem nem protestans, sem nem reformátusok; hanem a' vallás tárgyában semmik; az az: nékiek semmi vallások nincsen. Mennyünk csak templomainkba, 's tapasztaladjuk, hogy sokan igen sokan illendőbben viselik magokat a' színházban, mint sem az Istennek házában, és még is e' hazánk' boldogságát előbb utóbb sirba döntő vallástalanok honfiaknak tartatnak; sőt épen nem hogy utáltatnának, mint honunk' boldogsága emésztői, hanem azért tiszteltetnek leginkább, mert az illy vallástalanok majd csipdezik, az egyházi rendet, a' szerzeteseket, 's a' zabolátlan kicsapongásoknak tágasb' utat engednek; holott az egész emberi nemzet története mint a' nap sugárai olly fényes tanukkal bizonyítja: hogy soha a' vallástalanok sem jó polgárok,

sem jó hazafiak nem voltak, sőt minden időben mint veszélyes sepredéke, 's ártalmas salakja a' társaságnak a' törvények' szigorúsága által üldöztettek; 's még is hazánknak igen nagy szerencsétlenségére sokan találtak, kik az ujabbkori álbölcsességtől megtántorítva e' vallástalanokat a' tisztos honfiak' koszorújába fűzni nem irtóznak. — De egy igaz 's honát valódilag szívéből szerető magyar, soha e' vallástalanokat az igaz hazafiak' tisztos koszorújába nem fűzi, sőt inkább kárhoztatja, mert tudja hogy a' vallástalantól biztosan reményleni semmit nem lehet; mivel illyenről kinek sem erős támasza nincsen, mellyhez borult napjaiban támaszkodjon, sem olly fékező hatalommal nem bír, melly őt derült óráiban a' kicsapongásoktól vissza tartóztassa, 's ki a' polgári kötelességeket, az emberi szövethatások pusztá következményeinek tekinti, nem kezeskedhetik senki; vallyon ha fellegét más-képen el nem oszlathatja, hazájának kárával, 's polgári kötelességeinek elmulasztásával is, nem fogja-e a' borút fényre deríteni? Annyival inkább nem kezeskedhetik pedig senki, mennyivel bizonyosabb az: hogy valamint az ember' gyarló természeténél fogva a' szenvedélyek' zajaitól minden részre könnyen ingadoz, ha csak a' religio erős támaszként nem gyámolítja; ugy a' polgárt is a' pusztá hazafi szózat, 's az ész' hideg javallata, mellyek a' fellázadt szenvedélyek alatt megtompulnak, őt minden viszonyaiban korlátozni nem fog-

ják; minthogy csak a' vallás bir avval a' varázs erővel, melly az élet minden perczeiben a' jónak, 's szentnek mívelésére éleszthet, 's buzdíthat.

Midőn illy őszintén nyilatkoznak a' vallásosságról el nem mulaszthatom a' hazánkban napról napra jobban terjedő vallástalanság' kutforrását felfedezni: E' pedig a' ferde nevelés, 's a' félszeg tanultság. A' gyermek első zsengejétől a' religiót, mint mellékes tanulmányt kezdi tekintni, a' növekedő évekkel szívében nem tápláltatnak buzgóbb, 's mélyebb vallási érzemények, sőt midőn elméje a' különböző tanulmányokban elmerül, a' religióról kevés alapos isméretet nyer; 's e' felett az ifúnak szíve elméjével aránylag a' vallásosságban nem halad. Miután az ifú nevelője kezei közül megszabadul, az ugy is heves képzelet még jobban tüzelő romának özönébe elmerül, 's akkor szíve a' hullámzó szenvedélyek' zajos tengere, agya szerelmes képzetek méhkassa lesz. Az így elfogult szív, 's elme, nem szeretheti a' vallás' fékét, 's így a' vallást magát sem, melly zajos szenvedélyeivel ellenkezik. Hogy csak ugyan a' ferde nevelés, 's félszegű tudományosság oka a' növekedő vallástalanságnak egy német tudós szavait rekesztem ide bizonyosságul: Az ugy nevezett művelt rendek között találni férfiakat, kik osztályokban alapos 's terjedt tudománnyal, hivatali isméretekkel, 's ügyességgel birnak, 's abban is mi rendszert általános műveltségnek neveztetik nem já-

ratlanok, de soha nem tarták érdemesnek arról, mi gondolkodó fej előtt a' legmagosb', 's legmélyebb egyszersmind, a' religióról alaposb' isméreteket szerezni, mint ifjuságokban szereztek. Ezen mélyebb ismeret hiányából szülemlik nem ritkán a' szent iránti egykedvőség, vagy épen annak lenézése.

Engedelmesség.

Az igaz hon szeretet szüli a' polgárnak készsége't, mind azt önkényesen tellyesíteni; mi a' haza javával kapcsolatban áll. Következőleg a' nemzet képét viselő Fejedelem 's törvények eránti engedelmességet. Mivel azonban a' hon szeretet többször súlyosabb kötelességek terhe alatt meggyengül, 's a' jó honfit is könnyen ingadoztathatja; szükség, hogy az ingadozót a' vallás erősítő malasztja gyámolitsa, a' lankadót a' súlyósb' kötelességek tellyesítésére élessze, és lelkesitse. Csak így a' vallás a' hon-szeretettel párosítva, szüli a' Fejedelem és törvény eránti igaz engedelmességet: melly egy harmadik fő tisztje az igaz hazafinak! —

Ugyanis minden polgár, minden honfi, születésének, első pillanatjától fogva nem csak tagja a' nemzetnek, 's részese azon jótéteményeknek, mellyeket hona keblében első zsenégjétől élvez; hanem egyszersmind alattvalója mind azon kötelezéseknek, mellyek nélkül sem társaság, 's nemzet föl nem állhat, sem ő a' jótéteményeket nem élvezhetné. Alattvalója tehát a' Kormányának; 's a' tör-

vényeknek; mellyek biztosítják a' nemzet létét és boldogságát. Következöleg mindenki már mint alattvaló úgy születik. Tehát a' Fejedelem és törvény eránti engedelmesség kötelességinek születésétől kezdve alája vagyon vetve; 's nem az embernek önkényében, hanem a' társas élet' természetében alapszik az alattvalóság 's az ezt szülte engedelmesség. — Azért méltán kárhoztatható az újabb korszabító áltanítása: mintha az ember eredetileg szabad önkényes úrrá teremtett volna, 's mintha eredeti jogairól, csak a' társas élet' nagyobb javaiért mondott volna le! De hogy ez áltanításnak alaptalanságáról bővebben meggyőződünk, vizsgáljuk az embert első születésétől kezdve. Szülessen az ember a' téres világnak bár melly szugában, mint-hogy azonban mindenhol csak anyától és olly tehetetlennek születtetik, hogy még léte 's élete is, nem csak születéseinek első perczeiben, hanem annakutánna is szülői 's nevelőinek önkényétől függ, 's több éveken által ön kormányzására tehetetlen lévén, nevelőinek parancsolatai, 's vezérlő intézményeitől szükségképen függenie kell; következik hogy az embert a' legbölcsebb teremtő, nem független úrnak, hanem engedelmes polgárnak teremtette: mert ha csak ugyan eredetileg olly szabad független lény lenne az ember, mint az újabb liberalismus tanítja; a' legbölcsebb Alkotó bizonyára nem tehetetlennek, hanem olly erősnek alkotná volna az embert, hogy sem ön léte és élte szü-

leinek ön- és ájoló kezeitől nem függne, sem több évek által nevelőinek kormányzására nem szorulna. Ám de ez csak a' vad 's egymást gyűlölő állatokhoz, nem pedig a' társas élet örömeire teremtett lényhez illendő! Azért mivel az embert úgy alkotta az Isten, hogy teremtésétől kezdve egész valójára ő tőle függene, 's a' tisztelet, és engedelmesség szent kötelességei által hozzá csatoltatna; szükség volt őtet úgy teremteni, hogy születésénél fogva, földi urai eránt tartozó alattvalói és engedelmesség viszonyait elismervén, annál buzgóbban hódoljon mennyei felséges urának!

De valóban semmi nyomára nem akadhatni az egész emberi nemzet történeteiben, az újabb liberalismus által koholt eredeti jogok 's függetlenség gyakorlatban volt évszakára; következőleg az egész újabb tudomány, az eredeti függetlenségről, a' ferde képzetek 's az emberi természetnek föltre értéséből származott koholmány.

Mivel tehát az eredeti függetlenség, az embernek társas életre alkottatott természetével ellenkezik, 's születésének első perceitől, az alattvalóság viszonyjai alá esik; tagadhatatlan igazság marad: hogy minden honfinak egyik legfőbb kötelessége a' rendíthetetlen engedelemesség a' Fejedelem 's törvény eránt. Ezen igazságnak felvilágosítására vizsgáljuk kevesé a' társas élet' természetét!

Minden társaság, annál inkább egy nemzet főállására, 's jólétére elkerülhetetlenül szükséges a' jó rend, melly a' nemzetet, a' zavarodások bajos következményeitől megóvjja, 's a' esendét biztosítsa; szükséges a' polgárok jogainak körét úgy kitűzni, hogy azoknak nyugalmas és bátorságos létök egymás jogainak bitorlásából keletkező viszályok által ne veszélyeztessen. — De mivel többször megtörténhető, hogy a' nemzeti jólétet, és bátorságot külső háborgatások fenyegetik; azért ezeknek eltávolítása, 's a' nemzetnek külső veszélyek elleni biztosítása, a' polgári jólétnek szinte elkerülhetetlen föltéte.

Mind ezt csak a' törvények eszközölhetik, mellyek intézményeikkel a' nemzeti bátorságos jólétet mint bel-, mint külső viharok ellen biztosítják; következőleg a' törvények magában a' társas életnek természetében alapulnak, 's mivel a' társas élet fenléte, a' legszentebb valónak legszentebb akaratja, azért a' törvények eredetileg a' legszentebb való, legszentebb akaratjából származnak. És így a' törvények eránti tisztelet 's engedelmesség is (melly nélkül a' törvények üres hangok) mint a' társas élet természetéből, mint az Isten legszentebb akaratjából veszi eredetét.

Minden honfi tehát, ki a' törvények' Szentségét nem tiszteli, azokat kétkedve tellyesíti, vagy talán elmulasztja; az hazája, 's nemzete jólétét

alapjaiban izgatja meg, 's nem csak nemzete, — hanem a' legszentebb Valónak legszentebb akarata ellen is pártoskodik. És így kettős vétségnek kettős büntetésére méltó! — Ellenben ki a' törvények' szentségét elérvén, azoknak (jöllehet néha bensőbb okait által nem láthatja) hona szeretetétől, 's a' legszentebb Valónak tiszteletétől indítva, önkényesen és örömmel hódol; az igazán szívéen viseli hazája jólétét, az igaz és jó hazafi. És ezen tekintetben dicsőség a' hódolás 's az engedelmesség! Azonban a' törvény holt betű, változó környülményekben alapszik, a' rend többször véletlen esetek által megzavartatik, 's külső vészekről fenyegettetik.

Azért hogy a' törvény életbe lépjen, változott környülményekhez módosítasson, a' rend mind külső háborgatói ellen biztosítasson, röviden a' nemzeti jólét fennálhatására elkerülhetetlenül megkivántatik; hogy legyen ki a' törvényeknek életet adjon, azokat a' változott környülményekhez idomítsa, a' megzavart rendet bölcs intézetekkel helyre állítsa, 's külső viharok ellen a' hazát biztosítsa. Az az: legyen szükséges hatalommal bíró Fejedelem, ki mind ezeket végre hajtsa: Azért, a' Fejedelemnek hódolni, törvényes parancsainak, 's rendeleteinek engedelmeskedni, annyit tesz, mint a' haza, 's nemzet jólétét biztosítani, boldogságát előmozdítani, a' természet 's az Isten törvényét

tellyesíteni, következöleg az igaz hazafiú tisztét bétölteni! - Jöllehet az eddig eléadattakból, elégó kiviláglik, az eredeti jogok, 's függetlenség alap-talansága; nem lesz még is felesleg veszélyes ha-tását megismertetni az olvasóval, hogy annál job-ban óvja magát az újabb ál-politica tanjaitól.

Ha egyszer a' polgárok szívébe és ágyába befészkei magát, az eredeti jogok, 's független-ség (a' szabadságnak olly édesen hizelgő) kép-zete a' csend, és az engedelmesség azonnal in-gadozik 's politicaí zavar, és nyughatatlanság ke-ltekezik; melly ismét okoz zendüléseket, 's ezek ismét szülik a' polgári boldogság' sarkalatos' ki-forgattatását! Ugyan is az embert eredetileg illető drága szabadsági jogok csillámló fényétől megva-kíttatott polgár, szünetlen az eredeti jogok utánn sóvárogván, epedvén; ha valamelly sulyosh' kö-telesség terhe nyomja válaít, könnyen azon két-keedés szálhatja meg: vallyon ő a' társas élet' ja-vaiért annyira lemondott-e eredeti jogairól, hogy még olly terhes kötelességeket is tellyesíteni tar-tozzon? Pedig mi emésztő rozsdája a' társas élet' lánczának, egy kétkevedve, 's unatkozva engedel-meskedő polgár; csak az nem tudja ki a' társas élet' természetét nem ismeri! azért méltán kezét fog-hatni azokkal, kik az újabb időbeli viharoknak, polgái zendüléseknek, 's az alkotmányi rendszer szünetleni változásainak, egyik fő okát 's rúgóját,

az eredeti jogok 's függetlenségrőli szőllő könyvek elterjedésének tulajdonítják. T. i. az állított eredeti jogok bájoló ideájától meghatott polgárok, az eddig fennállott alkotmányi rendszereket eredeti jogaik bitorlásának tekintvén, a' szebb 's az emberi méltóságához, illőbb szabadságnak reményében azok ellen fellázadván, a' polgári boldogságot sarkaiból ugyan kiforgatták; de eredeti képzelt jogaik birtokában még sem juthattak! úgy jártak ők, mint ama éretlen csecsemő, ki szűnetlen árnyékát valóság helyett kergetvén, addig űzte azt míglen ösze nem rogyott!

Az ujabb ál-politica, másik szinte igen kártekonny szüleménye az ugy nevezett oppositio. Melly szerént igen dícséretes hazafiúságnak tartatik a' Fejedelem és Kormány intézvényeivel szűnetlen ellenkezni, és az állandó ellenszegülés, mint a' hon javára, 's szabadsága fenntartására czélzó dicső véd szer, úgy tekintetik. Azért néhány szóval az oppositiónak helytelenségét megmutatni szükséges.

A' társas élet alap elveivel, 's a' józan észnel alig van ellenkezőbb, mint ellenszegülni, bármilly üdvös rendelménynek csak azért; mert az a' Fejedelem' Kabinétjében született, az ellen gúnyos beszédekkel szőlni, azt gáncsolni, valóban igen makacs engedetlenség, kárhözatos vakság a' Fejedelem, 's haza jóléte ellenvaló pártoskodás? men-

nyi üdvös és boldogító rendelményei a' kormány-
nak egész hatásokban ki nem vihetők, az öszve-
szüvetkezett oppositio miatt, és így igen sokszor
zavartatik meg a' jólét, 's veszélyeztetik a' pol-
gári boldogság! De külömben is ha a' józan ész
alap törvényeivel meg nem egyeztethető, hogy va-
laki példának okáért szünetlen ellenkezik Imrének
állításaiival, csak azért, mert azt Imre 's nem ő
állította, mert az nem egyéb czivakodási viszke-
tegségnél. Nem tudom miképen egyezhetik az meg
a' természet, 's a' józan ész törvényein alapult po-
liticával, midőn a' nemzet egy része öszveczim-
boráskodik szünetlen ellenzeni mind azt, bármelly
üdvös 's boldogító legyen is, mi a' Fejedelmi trón-
ról sugárzik alá a' nemzetre? Ha a' fentebbi el-
lenkezést illetlen czivakodási vizketegségnek ne-
vezzük, ez utóbbit méltán a' nemzet boldogságát
koczkáztató aljas szenvedélynek mondhatjuk! Kü-
lönös valóban hogy az oppositioi szellemben merül-
tek, azt ki valamelly előjárónak ellenszegül, vagy
csipős gunyaival illeti, mint garázda, 's jó rend
háborítót kárhoztatják, azokat pedig kik a' Fejede-
lem felséges kormányával szünetlen ellenkeznek,
's azt csipős beszédekkel illetik, mint dicső hon-
fiakat tisztelik; ámbátor oppositiojok a' polgári vét-
ség kormos bélyegit nyilván hordja magán!

De valamint a' fát az ő gyümölcseről, úgy
az oppositioit műveiből hatása következményeiből

legigazabbnak elítélhetni. — Az oppositionnak az engedetlenség, 's féketlen szabadosságra való törekedés lévén kuforrása, egyebet engedetlenség 's féketlen szabadosságnál nem teremhetett. És azért hol egyszer a' rendszeres oppositio erőt vett, ott political zavarok zendülések támadtak, a' polgári intézmények megdültek még pedig a' nélkül hogy az öszveromboltak romjaiból üdvösb' intézmények emelkedhetek volna föl! mind ezt csalhatatlanul bizonyítja az 1779-től lefolyt évek sora, melly alatt az oppositiosok jól gátolt, sok régít fölforgatott; de sem jobbat, sem állandóbbat nem alkothatott, sőt minden műve tünedékeny lévén, futó csillagként alig tünt fel, 's már elenyészett, mivel az enyészet csirája első feltünésében rejtezett! Azért bátran felszólítom az Oppositiot, mutasson csak egy hazát, és nemzetet, mellyet jobba 's boldogabbá tett volna. Én mutatok több országokat, mellyeket alapjaiban annyira megingatott, hogy végső romlása majd elkövetkezett, 's ha talán ettől az atyáskodó Fejedelem, a' józan és igaz honfiak csüggedhetetlen szorgoskodása megmentettek is, mind a' mellett, annyira megrongáltattak, 's olly sebeket szenvedtek, hogy azokat előbbi állapotjukban vissza helyheztetni, 's az ejtett sebeket meggyógyítani századok alig fogják! És még is óh fájdalom! már magyar hazánkban is elharapódzott e' veszélyes maszlag mételyé! már honunkban is, mint magános, mint nyilvános társas körökben az oppo-

sitio üdvös védfal gyanánt ditsértetik, 's magasztaltatik. Holott ha azon hazákban, mellyekben derultebbek a' polgárok igen sok rosszat szült; honunkra bizonnyal több rosszat, 's nagyobb veszélyt hozhat. És ha valahol bizonyára honunkban az oppositiót, nemzetünk' életfajának gyökerét emész-
tő főregként lehet tekinteni. És azért aggódás lepi meg minden igaz magyarnak szívét, tapasztalván, hogy ma igen sokaktól, különösen az Ifjúságtól az oppositio tagjai, mint egyedüli bástyája — a' nemzeti jólét, és szabadságnak úgy tekintetnek tiszteltetnek, 's dicsőitetnek! 's ha kérdezzük hol fekszik az illyes megtiszteltetések, 's dicső ítéleseknek talpköve? A' felelet az: hogy ő a' kormány kívánatinak ellenszegült, 's az már épen nem kerestetik, vallyon helyesen e vagy helytelenül? sőt ha talán ellenkezésivel az egész nemzeti boldogságot kockáztatta volna is, az már mindegy, csak hogy ő ellenkezett! — Oh ferde! Óh fonak képzetek szörnyetegjei, meddig duljátok még a' hazát? meddig üldöztitek a' jobb lelkü honfiakat? Ha elég érdem ellenszegülni, bözzenkedni, 's a' jót gátolni, borostyán elnyerésére! úgy legjobb lesz minden békes 's józan hazafit a' honbul kizavarni; csak a' békételen lázangókat hagyni itt; hogy boldogítsuk a' nemzetet az oppositio szülemében!!! Oppositionalistának csak azért is szégyenlenék neveztetni, mert homlokomra borostyánt, nem a' nemzet atyjai, hanem a' rajoskodó fiatalok, 's kontár kezei

fűznek! mert mihelyest oppositionalistának mondat-
nék, magamat a' józan ész, 's természet törvényei
ellen pártoskodónak, hazám 's nemzetem valódi
boldogsága gátjának gondolnám!

Nem is mentheti a' fentebb említett szenytől
az oppositiót azon ürügy, mintha az igazságnak
fényre derítése tekintetéből szükséges lenne! mert
bár igaz, hogy néha a' legjobb Fejedelem 's kor-
mány, legszentebb czélből keletkezett intézményei
balul üthetnek ki; mert a' legjobb Fejedelem, és
tanácsadók is gyarló, 's hibázható emberek. Ám de
innen nem következtethetni még az igazság fény-
re derítése tekintetéből, egy rendszeres, 's állan-
dó Oppositionnak szükségét, melly a' Fejedelmi 's
kormány intézményeivel szünetlen ellenkezzen. Csak
azt lehet legfölylebb következtetni: hogy ha a' Fe-
jedelem a' Nemzetet képviselői által intézményei-
ről a' költsönös 's bizodalmas tanácskozássra atyai-
lag 's törvényesen fölszállítja: akkor minden elő-
ítéleteket, 's részrehajlást félre tévén, fölvilágosi-
tani azon intézvények', mint jobb 's mint bal olda-
lait, és az atyáskodó Fejedelemnek olly czélből
fölterjeszteni, hogy azokat ő is igazságosnak eles-
mervén felséges hozzájárulásával erősítse meg. —
Csak ilyen költsönös bizodalman épült őszinteség
szülhet üdvös következményeket, nem pedig ha ál-
landóan alakul a' honban egy párt, melly legüdvösb'
Fejedelmi és kormányi intézményeknek, csak azért

szegül ellen, mert azok nem az Oppositio mühe-
lyében kovácsoltattak. Az illyes ellenszegülés, nem
hogy az igazságot fényre derítné, hanem inkább
homályosítja, 's többször a' nemzet legnagyobb
kárát szüli.

Hányszor történhető, hogy a' kormánynak 's
előrelátó bölcs Fejedelemnek, még a' világ előtt ti-
tokban rejtező okoknál fogva, olly rendszabályok-
hoz kelletik nyúlni, mellyeknek hasznos, vagy
szükséges voltak, nem olly nyilván való; sem a'
félhető veszélyek' elhárítása tekintetéből annyira
föl nem tartható, mennyire talán azt egy szünet-
leni ellenző párt kívánná? 's ha talán makacsul el-
lenszegül a' hatalmas Oppositio, daczolhat ugyan
az atyáskodó bölcs 's előre látó Fejedelem intéz-
vényeivel; de egyszersmind olly fellegetek tornyo-
síthat honja egére, mellyeket az Oppositio minden
ereje sem képes.

Ellenben ha a' hív Nemzet Fejedelmében biz-
ván, mint bízni is kell, sürgető kívánatinak enged,
ha bár azok rejtvényes okait nem látja is; a' fe-
nyegető veszélytől megmentetik; 's alattvalói hódu-
lásának édes gyümölcseit többször késő ivadékja is
böven aratja.

Egyik legfőbb tiszte tehát minden igaz haza-
finak, a' kész engedelmesség, 's önkényti hódolat,
mind az eránt, mit a' törvény Fejedelem törvényes-
sen parancsol. Ezen engedelmességi készségnek

leghathatós' rugója azon erős meggyőződés, hogy minden ember rendeltetésénél fogva, polgári kötelességek' subjectuma, 's a' törvényes hatalom alatt valója; hogy az eredeti jogok, 's függetlenség' ideája csupán csalóka képzet, melly soha nem valósulhat. Következőleg ki a' törvényes hatalomnak engedelmeskedik, 's hódol egyszersmind a' természet' Isten szent törvényeit tellyesíti. Csak ilyen vallásos erős meggyőződés szülhet alázati érzetet, melly alapja minden engedelmességnek!

A' Nemzeti értelem kifejlése.

Minden egyes embernek földi jóléte, 's boldogsága, annál biztosb', mennél jobban kifejlettek, szünetleni gyakorlás, surlódás 's mivelet által, mint lelki, mint testi tehetségei; mivel annyival ügyesebb lelki és testi szükségeit kielégíteni, 's működéseit végzeni. — De külömbenis már az Isten képeére alkotott ember méltósága, 's rendeltetése kívánja a' tökéletesség fő pontjához közelítő haladást, mert a' szünetlen munkáló nemesbre, szebbre, 's továbbra sovárgó lélek, már teremtésétől kezdve hordja természetében beöltva, a' haladás, 's tökéletesíthetés mennyei magvát! — 's valóban csak ezen szünetlen háladási, 's tökéletesíthetési ösztön az; mellynek szellemi szárnyain, az álatr világból föl emelkedett lelkesült por eredeti honjához, közelebb vezettedik! Azonban kifejlet tehetségeink midön lelkünk fenséges eredetét, 's méltóságát kitüntetik; egyszersmind földi jobb létünket eszközlik. Mert egy mivelt és értelmes szükségeinek ki elégitésén túl még kényelmeket is szerez midön egy tudatlan, 's miveletlen főbb szükségeit alig fedezheti. Egy értetlen polgár ezernyi czélszövevényeknek lévén kiteve, többször a' ravaszaknak kelepczé-

jébe esik, de az értelmes mivelt azt vigyázva kikerüli. —

Mit egyes emberről 's polgárról mondottunk, alkalmaztató öszvesen a' nemzetreis. — A' melly nemzet az értelmesség alacsony fokán áll, a' jólétnek magasb' lépcsőin nem lehet. Vagy ha a' kedvezőbb éghajlat, 's a' természet bő áldása mellett, néminemü jólétet élvez; bizonyára sem nem annyit, sem nem olyakat mennyit és minőket élvezhetne értelmessége kifejlése által. Mert a' tapasztalás bizonyítása szerént, akként növekedik a' nemzeti jólét, miként gyarapodik a' nemzeti értelmesség, valamint egyes ember, ugy a' nemzet gyakorlat, és mivelet által ügyesebb szükségeinek pótlására, erősebb a' veszélyek elhárítására, sőt alkalmas kényelmek megszerzésére, 's azok élvezetére, De végre nem csak egy embernek, vagy polgárnak hanem öszvesen a' nemzetnek is a' tökéletesedés pályáján szakadatlanul előbbre haladni, az természet 's ennek urától kitüzött szent czélja. Következőleg minden igaz hazafi, a' nemzeti értelmesség kifejlését 's tökéletesítését tehetése szerént elősegélleni fogja, mint nemzete anyagi és szellemiboldogságok egyik hathatós eszközét. Mivel pedig csak egyesek miveltsége derithet értelmességet az öszvestömegre, 's senki maga tudatlanságban tesjedvén, másik értelmességét elő segélleni nem képes. Mert fő tisztje minden igaz honfinak, magát, a' legczélszerűbben értelmét mivelní

's értelmességgel tökéletesíteni, hogy így nemzete mivelődésére sikerrel hathasson! Ezokért előlegesen ugyan az egyes polgárok miveltségéről kellene hallani, de mivel itt a' közönséges kötelességek festetnek csak, mihelyt az értelmesség kifejlése elősegéllését hazafiúi tisztnek lenni állítom már azonnal fölteszem, a' miveltség magasb' fokán állanak azok, kikhez értekezésem intéztem. Kik t.i. az igaz hazafiúság fenn lebegő koszorújára vágyódnak: jelenleg csak a' közértelmesség kifejléséről mint minden igaz honfi általános kötelességéről szóllok.

A' Nemzeti értelmesség kifejlése nem egyéb mint a' nemzet' anyági, 's szellemi tehetségeinek olly móddali kifejlése, 's tökéletesítése; melly által a' nemzet mennyei rendeltetéséhez közeledvén egyszersmind földi boldogságát eszközöli. E' rövid de magában igen sokat rejtő definitiót földeríteni magyarázni.

Mivel a' Nemzet több egyesek öszvestömegeből származik, azért az egyes emberek' természete, 's rendeltetése vezér csillag a' nemzet természete 's rendeltetése vizsgálatában; következőleg a' nemzeti értelmesség kifejlésében is egyesek értelmi miveltsége szolgálhat vezéri szabályúl.

Az ember álati, 's szellemi lény lévén, bár különbözők, de egy célra irányulnak mind testi,

mind lelki tehetségei, tsak kettős különböző természetének egyesülete vezérelhető főczéljához!

Lélek s' testnél fenségesb', 's azért mindenkinek első tisztje lelki tehetségeit kifejteni, 's tökéletesíteni, mert csak úgy érdemesülhet erkölcsös éltevel a' földön tuli boldogságra, mint teremtésének legfőbb czéljára. Ha tehát a' fő czél alapja, vezér csillaga az értelem tökéletesítésének, akkor czélszerű, 's még az ennek alája rendelt irányok' elérhetésére törekvő értelmi kifejlés is hasznos és üdvös. Külömben az ember tökéletesedése pályáján az Istentől kitűzött rendtől távozna; műveltségének soha boldogító gyümölcseit nem arathatná.

Ezek következtében a' nemzeti értelem kifejlése akkor üdvös, ha alapja a' vallási 's erkölcsi műveltség, fő iránya pedig a' nemzetnek mennyei rendeltetéséhez vezérlése. Csak így rendes az értelmi kifejlés! csak így remélhetni üdvös műveltséget! hát a' nemzet csupán a' mulékony földi javakat hajhássza, 's fő értelmessége fő irányául e' földi sensualis jólétet tűzi ki. — Ott süllyed az emberi méltóság, ott a' legbölcsebb alkotótól szabott rendszer megzavartatik. Következőleg ott, igazán boldogító értelmi műveltség nem diszlik. Mert ha bár a' ferde irányú műveltség neminemű ideigleni materialis gyümölcsöket terem is, de valódi boldogságot soha, mivel ez lelki 's szellemi jóléten alapszik, 's mert a' természeti rendszernek sérelme büntetetlenül nem marad.

Minden igaz hazafinak tehát legfőbb tisztje törekedéseit oda irányzani: hogy a' nemzet' értelmi műveltségéhez, aránylag vallásos erkölcsösségben növekedvén, 's az álatiság alacsony sorából, fensőségesebb' lelki magasságra emelkedvén, mennyei rendeltetéséhez mindinkább közelíthessen, 's egyszerűs mind polgári jóléte is eszközöltessen! Hol ez a' nemzeti értelmesség kifejlésének alapja, csak ott virágozhat boldogító műveltség, 's csak ott arathatni ennek üdvös következményeit! — Oh bár ébredne már az emberiség! nyílnának meg a' nemzetek lelki szemei, 's látnák miképen egyeseknek, úgy nemzeteknek fő rendeltetése e' földi élet határain túl lebeg, 's hogy csak ennek elérhetésére eszköz a' földi lét. Oh bár hazám minden fia érezné e' szent ez üdvözítő igazságot! ne irámlana a' fonák ál-műveltség ferde útjaira, mellyet természeti ösvényről eltért csalóka bölcsesség szült, és táplált. — De fájdalom épen e' ferde irányt látszatnak ma hazánkban igen sokan követni. Ugyan is ha vizsgáljuk azokat a' könyveket, mellyek ma olly mohón olvastatnak, 's dicséretékkal halmoztatnak a' községtől, észrevehetjük, miként azokban a' vallás 's erkölcsi műveltséget mellőzve csupán materialis jólét tűzetik ki vég célul, ösztönül pedig a' haszon 's nyereség, igen sokszor olvashatók, sőt a' közéletben halhatók illyes kifejezések, csak a' nemzeti értelem, a' gazdasági iparban haladjon, haladjon a' kereskedés mechanica tudományában,

majd ennyi meg ennyi lesz a' haszon, ennyi a' purumlucrum, majd a' nyereségből a' magyar kényelmesen élhet; Mind ezek hová czélzanak máshová? mint az embert 's az egész nemzetet is, mellynek nemesebb létöre, fenségesb' czélra törekedne, 's nemesb' ösztönöktől indítatván, kell egészen a' vastag sensualismusba lesüllyesíteni!

Pedig ezen nyereségi systema, ha talán első zsengejében nemi materialis hasznot terem is, bizonyára később a' nemzet erkölcsi 's nemes characteren olly csorbát ejt, melly káros következményeivel fölül mul minden purumlucrumot. —

A' ki szünetlen nyereségről beszél, 's mindent azért tenni javasol, egyebet nem hallat, mint ennyi meg ennyi lesz a' purumlucrum, arról elmondhatni, hogy az legfellyebb nyereségre vágyó Kalmár, de igaz nemes magyar soha sem, mert ez a' történetek' bizenysága szerint nemesb' ösztönöktől vezéreltetik! — A' zsidó nemzetnek, miglen értelme az igaz Isten tiszteletében, szíve a' valóságos erkölcsiségben lelte főbb elvezetét, hatalma díszlet. De miután a' Szent ösvényről távozván, egyedül földi hasznot nyereséget vadászott, megszűnt hatalma, 's magas állásáról, az erkölcstelenség' mély örvényébe bukott le. — De mi szükség az Ó világra hivalkonni? hiszen elő példa e' részben Franciaország is, mihelyt tudniillik ez, a' Religiót megvetette, 's miveltsége fő pontjául

csak a' materialis jólétet tűntette ki, bé következett azonnal az elégedetlenség, lázongás, erkölestelenség, rablás, pusztítás, nyughatatlanság, szóval a' földi nyomoruság, mellyből sem a' gőz, sem a' mechanica, 's földmivelési rendszer ki nem segíthette; de nem is fogja mind addig ki segílni, mig a' vallásos erkölcsi műveltség előbbeni méltóságába vissza nem helyheztetik.

Ösi alkotmány.

A' polgári jólétnek alapja, 's nemzeti fennállásának legbiztosb' horgonya, a' bölcsen szerkesztett alkotmány. Ez azon talpkő mellyen a' polgári boldogság építve, vagy századokig ingatlan áll, sőt idővel emelkedik, ha hogy mint a' talpkő, mint maga az alkotmányi építmény a' nemzet természetéből nyert szükséges anyagot; vagy muló meteoriként eltűnik, ha t i. azt nem ügyes kezek szerkezik. Ott látták ez igazságnak fontosságát a' legbölcsebb törvényhozók is, kik olly módon törekedtek polgári alkotmányokat szerkeszteni, melly szerint az századok által változhatatlanul boldogítná a' nemzeteket; mivel igen jól tudták, hogy soha nemzet alkotmányát sarkalatosan nem változtathatja neminemű polgári sérelmek nélkül, mellyek többször végromlást okozó háborgásokat szülhetnek. Világos bizonyosságul szolgált nékiek e' részben a' nemzetek' historiája, melly szerint csak azon népek tarthatták fenn sokáig nemzeti léteket; a' mellyek jól szerkesztett alkotmányokhoz híven ragaszkodtak, 's a' felfogatott polgári alkotmány düle-

dékei a' honfiak' vér özönébe merültek. Roma mind annyiszor megrendült valahányszor alkotmánya sarkalatosan megmozdult, 's az újabb alkotmány többnyire az ártatlan polgárok kiömlött vérének szennyét viselte. Így volt Athenében is, így egyébb országokban; 's azért ha egy nevezetes író a' köztársaságról szóló könyvében magasztalhatja Lycurgust mondván: „A' többi törvényhozók közül legnagyobb dicséretet érdemel Lycurgus a' Spártaiaknál, ki olly bölcsen szerkeztette a' köztársaságot, hogy nyolcz századokig legszerencsésebben minden mozgalmak nélkül fenállana“; méltán dicsőíthetjük mi Sz. István első Királyunkat, ki olly bölcsen szerkeztetett alkotmánnyal ajándékozta meg nemzetünket, melly már nyolcz századok' lefolyta alatt, igen sok kül', 's belső veszélyek' ellenére, mellyek többször végdúlással fenyegették honunkat, még is megőrizte nemzeti létünket. Hány polgári alkotmány, 's avval nemzeti lét, vagy boldogság bukott meg, a' midőn a' magyar nemzet ős palládiumának véd paizsa alatt daczolt, az idők' viszontagságai, 's a' dulás' emésztő viharaival; mert hasonlított egy erős talpkövnön alaptult épülethez, mellynek mohos falai ellentállanak az idők' viszontagságainak, midőn körülötte sok díszesb' ugyan de gyengébb építvények öszveomlanak. Nem csuda tehát, hogy a' magyar nemzet századok' lefolytában tapasztalván alkotmányának boldogító malasztját olly híven 's erősen ragaszkodott hoz-

zája, minő hívséget, 's ragaszkodást alig mutat-
hat a' nemzetek' története; sőt törvényt alkotott,
melly tiltja alkotmányunk' sarkalatos czikkelyeit
csak vitatásba hozni-is, mert ős atyáink az el-
mult idők tapasztalásiból megtanulták, hogy az in-
gadozó alkotmánnyal ingadoz a' nemzeti jólét, 's
ennek sarkalatos felforgatása a' polgári társaság'
dulását vonja maga után.

Valamint tehát ős apáink szent kötelességek-
nek ismerték, az ősi alkotmányhoz erős ragasz-
kodással, 's hív tisztelettel viseltetni, akként ma
is minden igaz honfi, ki hona nyugtát, 's nemzete
jölétét szíven hordozza, eleink' dicső példájára
hű tisztelettel ősi alkotmányunkhoz ragaszkodni, 's
e' ragaszkodást mint az igaz hazafiúság drága ko-
szorujában egyik tündöklő érdem gyöngyének fog-
ja tekinteni; minthogy más nemzetek szomorú ese-
tein okulva retteg, ne talán az ősi alkotmány rögz-
töni felforgatása, a' hon' csendét, 's boldogságát
is felforgassa, 's ne talán az új 's ártatlan hon-
fiak' vérével irattasson.

Ezeknek következésében nem lehet nem elégő
kárhozzatni azokat, kik az újítási korságtól meg-
lepetve minden ősit, csak azért, mert nem újabb
kor szüleménye eltörteni, legidvesb' régi intézvé-
nyeket mint árultakat megújítani, szóval egész ősi
alkotmányunkat megdönteni törekednek, kik elfe-
lejtkezvén keletieredetünkről, nemzeti sajátságunk-
ról, a' lefolyt idők' mostohaságában alapult viszo-

nyainkról, újítási dühökben a' francz, vagy brit „magna charta“ mintájára ráháznák constitutiókat; mert azt hiszik hogy olly könnyen lehet ezt tellyesíteni, milly könnyen ölt egy magyar úrfi francz, vagy brit szabatu ruhát magára, 's mivel Angliában készült gőzös szöke Dunánkon is szerencsésen futja pályáját azt következtetik e' vakondokok a' magna chartáról is; pedig az angol, 's magyar nemzet öszve hasonlítván, mindjárt mutatja hogy hajó-törést szenvedne a' magyar polgári élet' tengerén a' brit, vagy francz alkotmány hajója. Egy elszigetelt, 's a' kereskedés legmagasb' pólczán díszeskedő, 's a' gazdaság temérdek kuforrásaival bővelkedő nemzet, — a' magyar, ki olly kevés gazdasági kuforrásával dicsekedhetik, kinek a' szomszéd nemzetekhez való viszonyai, de természete is igen különbözik az angolétól, egészen különböző polgári alkotmányt óhajtnak, 's valamint magyar alkotmány nem boldogíthatná Britanniát, ugy nem az angol magna chartája Hunniát. Ez áll néminemű változással Gálliaról is; — kik előtt constitutiókat tisztelettel említeni, annak törvényeire hivatkozni meg nem bocsátható vétség; ellenben azt gunyolni, megvetni, 's kiforgatni dicső hazafiuság; mert készek újítási szomjokat, a' hon boldogságának feláldozásával kielégíteni. E' ragály annál veszélyesebb ma hazánkra, minél inkább terjed különösen a' tapasztalatlan fiatalságnál, kik hogy bölcseneknek látszassanak (mert a' bölcses-

ségnek még árnyékával sem bírnak), a' régít ócsárlani, constitutiónk' fogyatkozásait, tökéletlenségeit hántorgatni szokták, mivel az ócsárláshoz nagy tudomány nem szükséges, 's még is köz vélemény szerint tudákosságot mutat a' bírálás, vagy rostál-gatás. — Nevelik a' rosztat ama honfiak' könyvei, kik az írói pályán magasan lebegvén lenge olvasóikat sebes árként ragadják véleményeik' örvényébe. Már ezen írók akár olvasóik' gyengeségének hízelegnek, akár buzgalmoktól ragadtatnak el, akár végre a' nemzet' történetében, 's topographiai isméretekben járatlanok minden esetre a' hazafúság ellen igen vétének, midőn nemzetünk hátramaradásának okait egyedül, vagy leginkább alkotmányunkban keresvén, azt kigunyolják, 's az újítási terveket egymásra halmozva, az a' nélkül is újítási kországban szenvedőket betegségekben mélyebben sülyeszti; 's ez által alkotmányunk' időnek előtti sarkalatos változásait elősegítvén a' honnak boldogságát kárhoztatják, 's azért e' vétéség a' világ' bár milly írójában is feddésre méltó.

Azonban bár minden igaz hazafinak szoros kötelessége constitutiójához hű tisztelettel ragaszkodni, mindazáltal igen csalatkozna, ki alkotmányunkat a' tökéletességnek legfőbb pontján lenni gondolná, melly semmi újítást vagy változást nem szenvedhetne; mert valamint semmi az ég alatt, ugy alkotmány sem egészen tökéletes maga ne-mében, és minden emberi agy szülemény a' tö-

kéletesítés' pályáján előbbre haladhat. — De egyéb okoknál fogva is elkerülhetetlenül szükséges az alkotmányi módosítás, mert akár minő jól szerkesztette van is, 's bár alap elvei a' nemzet' természetéből merítvék, tagadhatatlan, hogy a' változó idő környülményeihez, a' nép műveltségéhez, 's egyéb nemzetekkel való kapcsolati viszonyokhoz idomítandó mindenkor, következőleg a' megváltozott környülmények (a' nép műveltségének emelkedése) és a' kapcsolati viszonyok elkerülhetetlenül megkívánják a' constitutiónak idővel módosítását. Illy módosításoknak legfényesb' tanui törvény könyveink, mellyekből kiviláglík törvényeinknek a' változó környülményekhez bölcsen alkalmazott idomítása, az alkotmány alap elvei megrendülése nélkül. Minthogy tehát ma már nemzetünk a' műveltség' magasb' fokán áll, de környülményeink, 's viszonyaink is ma mások mint voltak egy század előtt, újabb szükségek is keletkeztek, mellyek orvoslást sürgetve kívánnak, a' józan hazafi nem lesz idegen a' mi ma nem czélarányos, azt eltörlni, helyébe újabbat alkotni, a' régi intézvényeket alkalmasbakkal feleserélni, rövideden jelszava leend: alkotmányunkon halkal, 's nem rögtön újítva jobbítani, de soha sem újítani jobbítás nélkül.

Nemzeti Nyelv.

Természeti sajáttságok, szokások, törvények, de leginkább a' nyelv különözi el a' népet a' néptől, nemzetet nemzettől. A' nyelv leginkáb: mert a' szokások 's törvényeket változtatni, sőt egészen eltörteni, de ismét életbe hozni könnyen lehet, ellenben a' nemzetnek nyelvét megszüntetni erőhatalommal-is alig lehetséges, de ha csak ugyan elenyészett semmi varázs erő azt vissza nem teremti. Azért a' nyelv legbiztosb' örje a' nemzetiségnek, mivel csak ön nyelvében él a' nemzet, 's viszontt a' nyelv természetéből szí kölcsönös táplálékot, következőleg az igaz hazafi kötelességének egyik legfőbbike nemzeti nyelvének feltartása, terjesztése, 's virágoztatása. Erősíti ezt azon természetes vonzalom mellyel mindenki viseltetik anyai nyelvéhez, 's ennek következése, hogy a' simulatlan, 's durva ajku népek-is, nemzeti nyelveket — mint legdrágább ősi kincset úgy őrzik, 's bár idegen szokásokat, törvényeket elfogadtak, sőt néha az uralkodó nyelvet is beszélették, mind a' mellett saját nemzeti nyelveket idegenért felnem áldozták. De a' tapasztalás

bizonyítja, hogy csak honi nyelven lehet nemzeti érzelmeket gerjeszteni, a' nemzetnek belsejében férhetni, 's őt nagyra, nemesre buzdítani; mivel a' legfellengzőbb, 's műveltebb idegen szózat sem olvadhat felkellőleg édes érzetekre a' honfiak' keblében. Ezt kívánja továbbá azon szoros kapcsolat, melly a' nyelv', 's nemzeti műveltséget öszve csatolja. Ugyan-is hol durva, 's műveletlen a' nemzet, ott rögös, 's pallérozatlan a' nyelv, 's ha emez simult, kifejlett, akkor a' másiknak-is haladnia kellett a' műveltség pályáján; 's többnyire a' nyelv műveltsége barometruma a' nemzeti haladásnak. De ezen felül általános műveltséget csak akkor remélhetni, ha az nemzeti nyelven történik, mert idegen nyelvet tanulni, csak a' nemzet kisebb részének lehet, ellenben a' nagy tömeg anyja nyelvéhez szorosan ragaszkodva az idegent nem tudja, 's így nem-is részesülhet a' műveltségben, melly idegen, 's előtte ismeretlen szózat által terjesztetik. Így századok folytak, 's a' nyugotti népek, csak latin forrásból merítették a' tudományosságot. Tudni-illik a' simátlan nyugotti népeknek, a' tökéletességig magas polczra lépett római nyelv dajkálása alatt kellett növekedni, kifejleni. 's a' tudományosságra alkalmassa válni. És így bár diszlének nálok a' tudományok azonban általános nép műveltség nem virágzott, mert az idegen nyelvel, idegenekké váltak a' nép nagy tömege előtt a' legszükségesb' tanulmányok-is, 's jóllehet a' nyugotti nemzetek miu-

denkor hálatisztelettel tartoznak Róma művelt nyelvének, sőt azt egészen soha nem nélkülözhetik, még - is diszló hatalmának birtokában csak azért sem maradhat, mivel ideigleni eszközül használtatott; annyival inkább pedig, mint hogy igen ügyetlen dajka lenne az, ki nevendékit szünetlen csecsemő korba szenyvesztené, 's férfiui erőre nem nevelhetné. Szép tanuságul szolgál e' részben az újabb időbeli angol, franczia, 's német műveltség kifejlésének története, melly fényre derítette azt: hogy a' közönséges 's általános nemzeti szép művészeti, 's tudományi haladásnak talp-köve a' nemzeti nyelv kifejlése, 's virágzása.

Ezek következtében bizonyos, hogy senki nemzetének, 's honának igaz fia nem lehet, ki a' nyelv 's pedig nemzeti nyelv iránt tisztét nem tellyesíti. —

Azonban ezen általános, 's közönséges állítás egyes nemzetekre nézve sok kifogásoknak van alája vetve. Vegyük honunkat, 's bizonyára több kivételre, 's kérdésekre akadunk. Először méltán támad az a' kérdés, vajjon nem lehet-e ma jó hazafi honunkban, ki a' magyar nyelvet nem tudja, nem beszéli? Első, 's fellüleges tekintetre ugy látszik mintha nem lehetne, mivel a' nemzeti nyelv szeretete, 's az iránti buzgalom nimbusa gátolja az igazságot egész fényben láthatni. De ha eloszlik a' homály, csillapodnak az indulatok, könnyű leend meg-győződni az ellenkezzőről!

Ugyan is tekintetbe vevén az elmúlt idők' mostohaságát, mellyek végső veszéllyel fenyegették nemzetiségünket, midőn t. i. a' tatárok által elpusztult hon, 's nemzet, csak beköltözött idegeneknek köszönhetette egyedül új életre ébredését, idülését; nem különben azt, hogy IV. Béla alatt bizonynyára megszűn a' magyar hon, 's nemzet magyar lenni, ha idegenek nem olvadnak egyé, az igen megkevesült honfiakkal, úgy még ma is csak harmadát teszik honunknak a' magyarul beszélők, 's törvényeink, sőt maga az arany bulla, mint szinte honunk' históriája deák nyelven íratlak, minden tudományok ugyan azon adatnak elő; épen nem csudálhatni tehát, ha találtatnak honfiak, kik magyarul nem beszélnek, bár keblökben a' legtisztább hazafiai szeretet lángol. Azért valamint azt, ki magyarul tud mingyárt igaz honfinak nem nevezhetni, ugy ki vétség nélkül nem tud, a' hazafiak' sorából csupán ezért ki nem zárathatik. Ám de ha valaki ön vétsége nélkül nevelési hiányból magyarul nem tudna (illy ellenvetést szoknak görditni a' honi nyelvért vakon buzgólkodók) iparkodjon a' nevelés' hiányát ön szorgalma által kipótolni! De félre tévén minden részre hajlást, 's vak buzgalmat ki fogja igazságosan kívánhatni egy élemedett, vagy meg-aggott honfitól, a' magyar nyelv tanulását, mellyet gyermeki években szükséges ajkainkon pergetni, hogy édesen hangozzon. Hiszen az ifu is nehezen tanul nyelveket, hát még

egy ember kort ért, ezernyi foglalatosságok, 's tán épen a' haza' javát érdeklő munkák' terhe alatt görnyedező honfi, miként fog magyarul igazán megtanulhatni? És ha az ilyen szívéből fájlalja ferde neveltetését, sőt a' magyar nyelv' terjesztését illő módon elősegíteni törekszik, hona iránti kötelességeit pontosan teljesíti, javáért buzog, méltóbb sokkal az igaz hazafiúi nevezetre, mint ki egyebet hona javára nem mivel a' magyar nyelv szükségének szünetleni kürtölésénél. Ha egyszer a' magyar nyelv tanulására mindenkinek tágas út, 's alkalmas mód nyílik, akkor méltán kívánhatni mindegyiktől a' magyarul tudást, de még ma rögtön mindenikét, ki magyarul nem beszél, az igaz honfiak' sorából kitörteni veszedelmes rajoskodás, mert úgy milliókat kellene kizárni, kiknek pedig közrehatása nélkül a' magyar hon, magyar hon nem maradhatna.

Nem tagadhatni azonban hogy honunkban is, az igaz hazafinak tiszte, a' nemzeti nyelvet fenntartani, 's az idegen ajakú hontársaink' sérelme nélkül lehetőleg nagyobb virágzásra emelni, tiszte mint magának (ha hogy ez tőle kitelhetik) a' nyelvet tudni 's beszélni, mint másokat erkölcsi közrehatással arra buzdítani. Ezen ösvényt követték bölcs eleink, kik a' hazai nyelvet méltóságába helyeztetni törvényes úton, 's lassanként, nem rögtön erős rajoskodással törekedtek. Bizonyítják ezt a' mult század' alkonyodtán hozott törvényeink,

mellyek a' magyar nyelv halkal, erőszak nélküli előmozdítását tárgyazzák. Eleink' buzgalma átszállott utódjaikra is, 's ma már általános e' nemzeti ügyért a' buzgalom, sőt annyira felmelegített a' nemzeti nyelv szeretet lángja több nemes lelkű honfiakat, hogy örök emléket érdemlő áldozatokkal törekednének a' magyar nyelvnek tökélyetesítésére. Így keletkezett a' magyar tudós társaság, melly ha bár eddig mindenik várakozásának nem felelhetett meg, de jövődre szép reménnyel kecsegteti a' hont, mivel az alap jól tétetett, a' kezdet mindenkor nehéz, 's azért eddig jóllehet mulatsági éldeletnél egyebet alig nyujtott, jövődre hasznosb', 's táplálóbb étkeket adhat. De tovább haladott már nyelvünk' pályáján, óriási lépetekkel közeledvén fő pontjához, midőn legkegyesebb Fejedelmünk dicsően uralkodó Királyunk a' nemzet' buzgó kívánására, 's kérésére nem tekintvén nyelvünknek fejledező állapotjára, mellyből könnyen zavar, és értetlenség származhat, azt törvényhozási méltóságra emelte! Valóban tekintvén nyelvünk' fejledező korát surlódásait, új szavaknak koholásait, kik még a' szavaknak értelméről is vitáznak, következőleg jelenlegi ingadozó állapotját, egy részről Fejedelmünktől a' legnagyobb kegyelem, más részről a' magyar nyelvnek, ha nem kora, bizonyára óriási előlepte volt!

Illy haladáson a' legbuzgóbb magyar is elégedve]örülhet, és ez nem vétség; de az már nagy vétség az igaz hazafiúság ellen: midőn némelly

vak buzgók túl csapongván az igazság és józan mérséklet korlátain egész Pannoniát egyszerre rögtön magyarrá teremteni, 's a' más ajkú 7 millió hontársainkat igazságtalan erőszakkal módot nem nyujtva annak tudására kényszeríteni akarják. Akkor még a' tiszta törekvés is ellenhatást szülven veszélyes lehet, mert nyelvünknek tökéletesítése pályáján a' helyett hogy haladási szárnyakat fűzne, erős gátokat támaszt. Az illyes erőszak legfellyebb engedelmességet, nem állandó, 's önkényes hódolatot teremhet, melly csak erkölcsi hatás gyümölcse.

Különös, és szembetűnő e' rajoskodók' gyűlölete a' deák nyelv eránt is, mellyet tehetségökben álván egész világból kitörölnének, holott ezt Magyar hazánkba megszüntetvén legnagyobb rendetlenség, zavar, törvénytelenység, tudatlanság elkerülhetetlenül bekövetkezne; mert törvényeink latánul iratva, honitörténeteink mint szinte a' nemes családok, 's egyéb testületek oklevelei privilegiumjai szintén azon szerkeztetve, a' Deák nyelv értelme nélkül, a' képzelhető legnagyobb rendetlenség, villongás dúlná, 's rontaná hazánkat. Azért egy igaz hazafi úgy pártolandja mindenkor a' magyar nyelvet, hogy a' latánt is mint szükségest fenntarthatassa, mert bölcsen átlátja miként ma még inkább fennálhatna a' magyar nemzet a' magyar nyelv, mint sem a' latán nélkül.

De itt sem elégülkij sok álhazafiak' vak buzgalma, mert még templomainkba is erőszakkal be

nyomulni akarnak, midőn az emberiség, józan ész, 's az igazság szent örvényeinek ellenére, templomaink szónoki székeinket nyelv cathedrára akarják változtatni!—A' pogány, Roma, a' durva Mahomedánus se nyomult bé a' vallás szentséges helyére, és íme a' Keresztény magyarok erőnek erejével akarnak uralkodni szentséges religiónk' cathedrán! — Nem nyelv tanulásra emelkedtek templomaink, hanem a' legszentebb valónak imáadására, religiói buzgóság gerjesztésére, és a' vallás szentséges igazságainak tanulására. Minden ellenkező intézkedés az Isten' házának szentségtelenítése, mire jogot a' vak buzgóknak sem a' törvény, sem az ész, sem semmi hatalom nem adott, de nem is adhat. — Midőn a' fél hold rabigájában nyögött nemzetünk, nyelvét, 's hatalmát Szent lakjainkba nem tolta bé, és im az említett vak buzgók, hontársaikat saját nyelvökön dícsérni, imádni az Istent nem engednék. Sőt ily igazságtalanságot még hazafiuságnak mondanak. Ha egy külföldi hallaná miként némelly vakon buzgólkodó magyarok templomainkból nyelv iskolát akarnak állítani, bizonyára ezt kegyetlen tyranismusnak, 's oly igazságtalan bánásnak mondaná, melyet arab szolgákkal sem kellene éreztetni, annyival nem az egy házat lakó, az egy aránt védő hontársainkal, 's ő ezeket nem honfiaknak, hanem az emberiség' tapodójinak, a' haza békessége felforgatóinak, szóval a' haza holdogsága ellenséginek nevezné!

A' Törvényhozás.

A' polgári jólét egész diszében csak a' bölcsen hozott törvények véd paj'sa alatt virágzik, azért ott, hol az egyes polgároknak tárva az út törvényhozásban részesülhetni; legfőbb tisztje minden igaz honfinak, azon tulajdonok meg szerzése, mellyek nélkül fenséges hivattatásának meg nem felelhet.

Mivel pedig hazánkban is a' törvényhozási rendszernél fogva, minden magyar nemes remélheti, a' törvényhozói méltóság' elnyerését, minden magyar nemesnek legszorosb' kötelessége azon tulajdonokat megszerezni, a' mellyek nélkül az említett fényes helyezetbe emelkedvén, üdvösen nem hathat hazájának boldogítására!

Már a' minő magas, 's dicső egy törvényhozónak helyezete; szintén olly nagy fontosságú közrehatása, midőn t. i. nemzete felett ragyogván, azt vagy üdvös intézvények, 's rendeletek által boldogítja, vagy czélaránytalan törvényekkel ivadékjával együtt

7

a' boldogtalanság' örvényébe taszítja; következőleg az, ki követségi méltóságra emelkedni törekszik, midőn a' legszebb pályát tűzte ki, 's a' legbecsesb' érdem borostyánra méltóvá teheti magát; egyszersmind a' legterhesb' és sikamlósabb tisztet vállalta el. — Ugyan is millióknak javáról, sorsáról, jövődjéről bölcsen 's boldogítólag intézkedni, koránsem olly könnyű szerep, mellynek minden avatatlan megfelelhete. Sőt 'minél fenségesb' egy törvényhozó állása a' polgári életben, annál több fényesb' tulajdonok szükségesek annak méltó, 's haszonnali gyakorlására. Erősíti ezt a' nemzetek története, mellyből értjük; mi nagyra becsülték ők a' törvényhozói tisztet, 's épen azért, mi sokat kívántak azoktól, kiket arra méltattak. A' kelet, 's nyugott hajdani hatalmas nemzeteinek törvény történetei azt világosan bizonyítják.

Lássuk tehát mi kívántatik egy törvényhozótól, 's minő tulajdonok fénységes hazafiui tisztének haszonnali gyakorlására?

Mindenek előtt igaz, és nem ál-hazafiúi szeretet, melly a' vallásossággal egybe olvadván szülje a' polgári engedelmességet, 's valódi erkölcsiséget. — Nemzete természetének, 's történeteinek bő, alapos, következményes tudása. Hona földének mint geographiai mint topographiai tekintetben elégséges ismerete. — A' hanyatlási okok, 's

haladási rugóknak, de úgy miként ama okok, és eme rugók a' nemzet természetében rejtve vannak, igaz felfogása, tántoríthatatlan hívség a' királyhoz, 's hazához, és e' kettőnek szoros egybefüggéséről való olly erős meggyőződés, melly szerént hidgye: hogy a' Nemzetet Királyától elválasztani annyi, mint a' fejet a' testtől elszakasztani! — Elfogulatlan okulásra hajlékony értelem, mérséklet, engedékenység más véleményűek eránt. Csak a' Fejedelem, 's haza boldogságára, nem pedig a' popule tapsára czélzó törekedés. Mindenben a' hon iránti szeretetnek, 's Fejedelem eránti hívséggel párosítása. — A' törvényhozás egész testületéhez különösen Fejedelméhez vonzó bizodalom, 's szeretet. A' trón és nemzet jogaihoz egyarányos ragaszkodás (mivel a' nemzet jogainak legbiztosb' őrije a' hatalmas trón) A' törvényes szabadság törvényes oltalmazása; de ennek nem szilajkodásban, nem féktelen indulatoskodásban, nem zavarban, nem zendülési systemákban való helyheztetése: mind ezen tulajdonoknak pedig a' legszigorúbb vallásos lelki isméréttel olly pontos tellyesítése, melly méltóságos helyhezetére valódi diszt, és fényt árasszon.

Az épent most leirtt tulajdopok' természetéből önkényleg foly azon következés: hogy azok csak hosszabb életnek, 's nagy szorgalomnak gyümölcsei — ennél fogva altörvényhozói pályára csak üdösb' tapasztalt, mérséklettel biró, nem pedig fiatal, os-

koláit alig végzett, kevés tapasztalású, lángoló keblü honfi lehet alkalmas. Ezt bizonyítja azon természetes visszatetszés, melly, támad bennünk akkor, midőn egy alig serdült ifjút szemlélünk a' Patres Patriae között. Ezen visszatetszés annál erősebb, minél alaposb' a' gyanu; valljon egy fiatal bir-e, vagy birhat-e az említett tulajdonokkal? mert méltán kérdezhetjük: Fog-e egy buzgó fiatal elég mérséklettel viseltetni? hidegvérüsséggel tanácskozni hol a' honjava forog fenn? Birhat-e' a' nemzetének, hazájának mind kettő haladásai 's hanyatlásainak, hiányai és szükségeinek, 's ezek pótlására meg kívántató eszközöknek kellő ismeretével? Fog-e ő, kinek agya az oskolai tanulmányokat sem főzhette még meg, a' szövevényesb' tárgyakban szilárd, 's üdvös elveket követhetni? midőn csak többszöri botlás, okulás ingadozás után lehet biztos alapra építeni. Minélfogva könnyen magyarázható a' nemzetek' öszvehangzó érzete abban: hogy a' csak érettebb fő lehet méltó a' Patres Patriae sorába lépni.

Azonban mind e' mellett nem tagadhatni azt: miként némelyek gazdagon 's dúsan ajándékozta-ván meg a' természet malasztjaival, már ifjabb korukban is méltók a' tisztes törvényhozói karban helyt foglalni: 's az ilyeneket, kik a' természettől annyira kitüntettek, 's meg áldattak, illő sőt igen

hasznos megkülömböztetni. De ez csak kivétel gyanánt szolgálhat. Ne is gondolja az olvasó, mintha a' törvényhozói kincseket a' kopasz, vagy deres főben keresném egyedül; mivel igen jól tudom: hogy sokan megöszülnek, de meg nem okulnak; hanem inkább örvendek még is, ha a' törvényhozókban, több hidegvérüséget, mint emésztő lángot tapasztalhatni. — Mi díszes, mi szent a' törvényhozásnak helye, és méltósága mi komoly, mi ünnepélyesnek kelletik annak egész folyamatjában lenni! minő rend, 's egymáseránti méltánylás szükséges, hogy méltóságos tekintete fentartassék? Pedig ha egy lánggal lobogó sereget vetélkedve vitázni hallunk, 's látunk, tapasztalandjuk; mi nehezen maradhat illedelem méltánylás, 's mérsekleti korlátok között a' fiatal hév! Azért igen óhajtható lenne a' törvényhozói testnek olly vegyületből álló keletkezése; melly szerént az ifjabb korláng hevét az üdösbek hidegvérüségé kellőleg mérsekelhetvén, 's az egyensúlyt fenn tarthatván, a' Törvények inkább hideg megfontolás, mint sem lángoló buzgalomnak volnának szülöttjei! Hol merni vagy nehézségekkel küzdeni kelletik, ott a' hév keblü fiatal igen is helyén van, de hideg megfontolás, és ítéletnél csak gyére tünemény legyen a' fiatal!

Minden kinek tehát ki törvényhozói pályára törekszik, hogy az igaz hazafiúi nevezetre, 's az

érdem koszorúra méltó lehesen ; szükség jó idején, még fiatalabb korában a' fenn érintett tulajdonokat (mellyek nélkül honja egét a' boldogság bájoló sugárai helyett veszélyel tellyes sötét fellegekkel fogná borítani) meg szerezni. Tudniillik a' haza, és nemzet történeteit tanulni a' nemzet psychologiajában mentül mélyebben hatni, constitutiónk, 's törvényeinknek nem csak betüit, hanem lelkét is fel fogni, a' hiányokat kútforrásaikkal együtt, és azoknak segéd eszközeit ki tapogatni. — A' vallásos értelmességet nevelni, 's a' szívet az értelemmel aránylag vallási 's erkölcsös táplálék által nemesíteni, az újítás árjától el nem ragadtatni, hanem a' régít az újjal bölcsen egybe olvasztani, ingadozó 's tulzó elveket, a' szabadság és szilajkodást, mint legveszélyesh' örvényeket kerülni, 's tátongásaitól vissza borzadni; a' Fejedelemhez, mint atyához fiui szeretettel, 's tántorithatatlan hivséggel ragaszkodni, mindenkor, mindenben Fejedelme, 's honja javára törekedni. Csak illy előkészületek tehetik érdemesé a' honfit törvényhozói méltóságra! csak így lehet gyámola, védje, boldogítója a' trónnak, és hazának.

De valamint a' választandóknak a' törvényhozói karba, tisztjök az említett tulajdonoknak sajátjává tétele, úgy a' választóknak lelki ismeretes kötelességök csak ollyakat emelni a' fényes, 's igen fontos helyhezetbe, kik kitüntetett érdemeikkel ar-

ra méltókká lettek: 's azért ha valahol, bizonyára e' választásoknál el kell minden tekintetet mellőzni, 's a' részre hajlásnak még árnyékát is kerülni! Mert az ármányos választásnak rossz, és szomorú következményei a' választóknak fején átok gyanánt fekszenek!

Minthogy azonban a' helyes, 's üdvös választás megítélésére miveltebb ész, 's behatóbb értelem kívántatik, a' nagyobb nép tömegnél pedig, mind a' kettő hiányzik; kötelességek azoknak, kik értelmi sullyal, 's tekintettel, a' többi választókat felül mulják, 's kiknek intézményeiktől függ többnyire a' nagy tömeg akaratja, azt fölvilágosítani, kötelességek szentségéről, nyomosságjáról, és természetéről oktatni, üdvös intéssekkel vezélni. Nem pedig ármányos cselszövényekkel, koholt hazugságokkal, alacson megvesztegetésekkel el csábitni; bal útra vezetni, 's nemes hontársaikat bábokká, 's puszta machinákká alacsonyítani.

Ha már a' mondottak következtében közelebből vizsgáljuk hazánkat, nem lehet nem örömmel eltelni, midőn a' bölcs, 's józan választásoknak számos példáit látjuk. Mert távolítva a' hizelgést, méltán büszkélkedhet a' magyar nemzet az ő kettős Tábláiban, mellyeknél olly jeles férfiak ültek, kik a' Francia kamarában, sőt az Angol házakban is

diszlenének; de más részről nem lehet nem az igaz elfogulatlan magyarnak fájdalom, 's aggodás nélkül tapasztalni, miként ma, imitt, amott, már a' választásokra nézve hazánkban is el van szórva a' gonosznak magva, melly ha egyszer elterjedne, valamint egyéb országokat, úgy bizonyára honunkat is elébb, utóbb örvénybe döntené. De alapos a' remény' hogy Felséges Fejedelmünk hatalmas karja, a' józanabb rész erős, 's csüggedhetetlen közrehatása 's munkásága, kifogja irthatni a' gonosz magvait, vagy legalább elfojthatni. — Találatnak, tudniillik ma már hazánkba is, kik az ál-szabadság' csalóka képétől megbájtoltva azt bálványként imádják; és hiszik, hogy a' hazának boldogságát eszközlik akkor, ha kedvelt képeknek tömjényeznek. Ezek töbnyire a' tapasztalás, és tudományokban elegendőképen bé nem avatott fiatalok.

A' szabadosság szellemében ekként el merültek, nem keresik: vallyon bir-e az kit követségi méltóságra emelni törekednek kitünő valóságossággal? bir-e hazája 's nemzetének hasznos tapasztalás 's szorgalommal gyűjtött mindenemű ismérétevel? Tudja-e hideg megfontolással az ősi alkotmányt, a' jelenkor szükségeivel bölcsen egybeilleszteni? Hív-e egyarányt Fejedelméhez, 's honához? 's a' szabadságot nem helyhezheti-e a' féktelen szabadosságba? sőt épen ellenkező, 's az üdvös törvényhozás' lelkével öszve

nem férhető tulajdonokat kívánnak ők kedvenczeikben.

Ha t. i. Kedvenczeik közül valaki a' religió eránt kevés tiszteletet, 's méltánylást mutat, sőt azt, és az egy-házi rendet, szerzeteseket gúny nyilakkal csipdezi, már akkor lehet reménysége követési pályára 's az hazafi névre, de ha ezen felül a' kormánynak bár legüdvösb' intézményeivel is szünetlen ellenkezik arról illetlenülül szól, 's mindenben gáncsolja, csak nem bizonyos annak elnyerésében. Ha pediglen még ezek fölött a' szabadságot, a' szabad Amerika arany szabadságát pengeti nehányszor ajkairól; már akkor megbecsülhetetlen honfi, és legyőzhetetlen követ!!!

Jóllehet talán sem az Amerika arany szabadságának természetét, sem constitutiójának csorbáit, és hiányait, mellyek már eddig is zavart szültek, 's okoztak, előbb, utóbb pedig polgári véres harczba dönthetik, nem ismeri. E' szédültek azt vélik, mintha Amerika ultimatumja volna minden polgári alkotmánynak. Pedig ha olly boldogító lenne, 's lehetne, bizonyára azok, kik közelebről ismerik természetét, rég hasonló szabadságra törekednének; 's még is Angliában, hol leginkább ismerik Amerikát, a' republicanust veszélyes, 's bódúlt polgárnak nevezik. És im az emli-

tett túl csapongó honfiak olly gyengék 's elfogultak, hogy már említésére is elszédülnek.

De az előbbiekre vissza térvén, midőn a' fentebbi fonák 's veszedelmes ideáknak terjedését látja hazájában az igaz, 's a' józan politica korlátain túl nem csapongó 's a' jelen, és jövődő boldogságán elméjével csüggő honfi; borúnál, 's vilámmal fenyegető fellegek keletkezésénél egyebet nem sejdithet Hunnia jelen 's jövődő láthatarán! melly búsító sejdítések nehéz aggodalommal, 's azon óhajással töltik meg szívét: Vajha minden igaz hazafi tespedő hanyagságából kifejlődvén, az atyáskodó Fejedelemnek bölcs, de szilárd intézményeit közre hatása, 's munkálódása által rendíthetlen bátorsággal támogatván a' rosznak magva, mellytől, eddig meg' óvta hazánkat a' Magyarok Istene; gyökerestől kiirtódna! — De hol fekszik a' rosznak a' gyökere? a' felelet nem igen nehéz, mert jól lehet a' gonosznak általjában véve azt, mélyen befeneklettek gyökerei; még is mi a' választásokat illeti azok olly mélyen nem rejteznek. Mennyünk csak némelly vármegyék' teremeikben, majd szemtanúi leendünk annak: miként a' még elég tapasztalással nem bíró, 's következőleg minden szélre könnyen hajló, és a' képzelt szabadság csillámló fényétől elszédített, különben jó szívű fiatalság éljenekkel dönti a' köz ügyeket, 's itélgeti a' szónokok érdemeit! — Látni fogjuk miként azok, főknek a

tisztelet, engedelmesség, 's tanulási korlátok közé kellene magokat szerényen vonni, lepisszegik a' legérdemesb' szónokokat is, ha innyek szerint nem szóllanak bár a' nap fénnynél derültebb állításoknak igazsága! Ellenben azt, ki szenvedélyjeiknek hizeleg, rendetlen kicsapongásaikat néha, néha részvételével helyesli, őket nem érdemlett bokolással tiszteli; szóljon bár olly rosztat, mellyből bizonyos veszély következik a' honra, még is rivalkodó éljenekkel éltetik, mert az ő kegyenczők!

Hányszor tompul el e' féktelen fiatalság ellenző lármáiban az igazság szent szózata e' köz ügyek kárával? — hányszor sértetik meg mint helyly, mint a' személyek méltósága? — És még is óh fájdalom! találtnak olly gyengék kik a' tapsok, 's éljenek mámorjától meg szédítve, mintegy felejtkezvén hazafiui tisztokról inkább ön hireket szomjuhozni, mint valósággal honunk boldogságát előmozdítani látszatnak, 's következőleg a' hazafiúság' palástja alatt nem kicsin egoisták.

De sokkal szomorítóbb veszélyesb' 's nemzetünkre nézve disztelenebb: hogy a' szilajkodó fiatalság féktelen illetlenségeit, még ország gyűlési házainkban is folytatni nem irtózik! Valóban egy igaz értelmes hazafi előtt a' legkomorabb, 's undokítóbb látván az: hogy ott hová a' nemzetnek atyjai, 's elválasztott képviselői milliók javairól tana-

kodni öszvesereglenek, ott mondom néhány fiatalok (mert általánosan minnyájokat nem értem) kiket szüléik tanulni küldöttek, vagy irnokokként vitenek fel a' követek, kiket semmi megye képviselőinek nem választott, éltetik tapsok közt az inyek szerénti indítványokat, 's rosszszalják durva morgásaikkal a' nekik visszatetsző törvény javallatokat! És ezen ifjaknak, (kik néha egész éj által dorbézolva mámoros fővel tántorognak be a' törvény hozás szent lakjában) féktelen szilajkodások már annyira növekedett, hogy gyakorta a' legérdemesb', 's bölcseb' szónokot is zavarba ejtené vakmerőségök', 's még is a' haza ezt türi szenvedni! de majd igen is meg szenvedni!!! — E' illedelmet sértő halgatókat, vagy rendre kellene szállítani, vagy ha továbbá is az illedelem, 's rend határain túl csapongnának, a' törvényhozás szent lakából mellyet botránkoztató viseletek meg szeplősített, kizárni. Talán célarányos lenne: az Ország gyűlése kezdetén az Egyházi rendből, a' Vármegyei, és Szabad Királyi városok követjeikből egy küldöttséget nevezni, a' mellynek tagjainál minden ifjú, ki az országgyűlési tanácskozásban huzamosb részt venni szándékozik tartozzon magát, nevét, tartózkodása helyét fel jelenteni; az időközben érkezők pedig a' küldöttség akár melly tagjától bemeneteli jegyet kérni, melly nélkül senkit be eresztetni nem kellene. Az így be jelentett ifjak viseletére, magok az ifjak közül nevezne ki néhányat a' küldöttség, illő jutalom

mellett; kik a' rend háborítók neveit feljegyeznék, 's a' küldöttségnek bejelentnék. A' küldöttség ki halgatván ha szükséges; a' bevádlottat is, ha hogy bünösnek találtatnék; vétkéhez aránylag a' következő Országos ülésen, vagy bizonytalan, vagyha a' vétség nagysága úgy kívánná egész akkori Ország-gyűlés tartása ideje alatt az ülésekből leendő kizáratását javallani, 's ezen javallat Ország-gyűlési határozat által hajtatnék végre. Csak az ilyen, 's ehez hasonló fékező rendszer-állíthatja vissza Ország-gyűléseink méltóságát, 's tekintetét, mellyre a' dicső magyar nemzet képviselő háza mindenkor érdemes! Ne is gondoljuk mintha talán ez öszveütközne magyar nemesi szabadságunkkal, mert a' szabadság abban áll, ha mindegyik élhet az ő jussával, 's annak gyakorlatában senkitől sem gátoltatik, következőleg a' rendtelenségeket mint a' szabadság' gátjait az országos ülésekből távolítani annyit tesz, mint a' szabadságot meg őrzeni.

De e' felett ha az Angol nemzet szabadságát nem sérti meg a' parliementben divatozó fék rendszer, hogyan sértené éppen a' magyarét meg?

Azért ha igaz hazafinak óhajt valaki tartatni honja egéről a' keletkező veszélyes viharokat osztatni erős kötelessége (mennyre tőle telhetik) a'

féktelen hallgatókat törvényes úton, Vármegyei, de kiváltképen Ország-gyűlési teremeinkben, az illedelem, és becsület szoros korlátai közé szoritni. 'S minél bátrabban, szigorúbban fékezendí e' szilaj korlátlanságot; annál méltóbb leend a' buzgó hazafi nevezetére!!! —

